

ምዕራፍ አምስት

ደቂቀ ነቢያት

መግቢያ

1. «ደቂቀ ነቢያት» ማለት ምን ማለት ነው?

«ደቂቀ ነቢያት» አየተባሉ የሚጠሩት፣ ከትንቢተ ሆሴዕ እስከ ትንቢተ ሚልክያስ ድረስ ያሉት መጻሕፍት ናቸው። እነዚህም አሥራ ሁለት ናቸው። ይህ አባባል የተጀመረው በአራተኛው (ዓመተ ምህረት) ነው። ይህን አባባል የሰጠው ከቤተ ክርስቲያን አባቶች አንዱ የነበረው አውግስጢኖስ ነው። ስምን ደቂቀ አላቸው? ከኢሳይያስ፣ ከኤርምያስ፣ ከሕዝቅኤልና ከዳንኤል መጻሕፍት ጋር ሲነጻጸሩ የእነዚህ ነቢያት መጻሕፍት «በመጠን አነስተኛ፣ የትንቢቶቹ ዝርዝርና ጥልቀት ከሌሎቹ መጻሕፍት ያነሰ በመሆኑ ነው።

የእነዚህ የአሥራ ሁለቱ ደቂቀ ነቢያት መጻሕፍት አቀማመጥ በጊዜ ቅደም ተከተል መሠረት አይደለም። በጊዜ ቅደም ተከተል መሠረት ተቀምጠው ቢሆን ኖሮ አንደሚከተለው ሊሆን ይችላል ነበር።

- ዮናስ፣ አሞጽ፣ ሆሴዕ፣ ሚካያስ (ከ750-700 ዓ.ዓ.)
- ናሆም፣ ዕንባቆም፣ ሶፎንያስ፣ አብድዩ፣ ኢዩኤል (ከ650-586 ዓ.ዓ.)
- ሐጌ፣ ዘካርያስ፣ ሚልክያስ (ከ520-420 ዓ.ዓ.)

በእንግሊዝኛና በአማርኛ የመጽሐፍ ቅዱስ፣ ትርጉሞች የደቂቀ ነቢያት የአቀማመጥ ቅደም ተከተል ልዩነት አለው። ይህም የሆነው የእንግሊዝኛው መጽሐፍ ቅዱስ ቅደም ተከተል የተወሰደው ከዕብራይስጡ መጽሐፍ ቅዱስ ነው። የአማርኛው መጽሐፍ ቅዱስ ግን፣ ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ የተተረጎመውን ቅደም ተከተል ነው ተጠቅሟል። በዚህ አሰላ ጥናታችን ተያምንከተለው የአማርኛውን መጽሐፍ ቅዱስ ቅደም ተከተል ይሆናል።

2. የደቂቀ ነቢያት ዋና ዋና ትምህርቶች

የደቂቀ ነቢያት መልእክትና አገልግሎት፣ ታላላቅ ነቢያት ካገለገሉበት ሁኔታ ጋር ይመሳሰላል።

እነዚህም ነቢያት

- ትዕዛዝና ምክር አስተላልፈዋል

- በትርብና በሩቅ ዘመን ሊሆኑ ስላሉ ነገሮች ተንብዋል

ሀ. ስለራሳቸው ዘመን ተናግረዋል

ለ. ስለአሦር ምርኩና፣ ስለባቢሎን ምርኩ (ከዚያ ስለመመለስም ጭምር ተናግረዋል)

ሐ. መኒሕ ስለሚነግሥበት ሁኔታ ተናግረዋል።

3. የአሥራ ሁለቱ ነቢያት አመዳደብ።

ምድቡ	ጽሑፉ	የምዕራፍ ብዛት
የአስራኤል ነቢያት	ዮናስ	4
	አሞጽ	9
	ሆሴዕ	14
የይሁዳ ነቢያት	አብድዩ	1
	ኢዩኤል	3
	ሚካያስ	7
	ናሆም	3
	ዕንባቆም	3
ከምርኩ መልስ በኋላ የተናገሩ ነቢያት	ሶፎንያስ	3
	ሐጌ	2
	ዘካርያስ	14
	ሚካያስ	4

በዚህ ጥናት የእነዚህን ነቢያት ማንነት፣ የነበሩበትን ዘመንና፣ ያገለገሉትን ሕዝብ፣ እንደዚሁም የመልእክቶቻቸውን ዋና ዋና ይዘት አጠር ባስ መልኩ እንመለከታለን።

ትንቢተ ሆሴዕ

ሆሴዕ የብሔራ ልጅ (1÷1)

የሰሙ ትርጉም፡- «እግዚአብሔር ያድናል» «ደህንነት» ማለት ነው።

የኖረበት ዘመን፡- ከ754-714 ዓ.ዓ. ከአሦራውያን ወረራ አስቀድሞ ኖሮአል።

ቁልፍ ጥቅሶች፡- 3÷1፣ 6÷4፣ 10÷12፣ 11÷3፣ 8÷14።

ቁልፍ ቃላት

አወቅ፡ ዕውቀት፣ ስሜ፣ ምሕረት፣ ፍቅር፣ መመለስ፣ እስራኤል የሚለው ቃል (44 ጊዜ) ሲጠቀስ፣ ኤፍሬም (37 ጊዜ)፣ ይሁዳ (15 ጊዜ) እንዲሁም ጌታ እንዲህ አደርጋለሁ ያለው አሳብ (57 ጊዜ) ተጠቅሷል።

ዋና ዓላማዎቹ

- ለጋጢአተኛውና ለዓመፀኛው ሕዝብ የእግዚአብሔርን ታላቅ ፍቅር፣
- እስራኤል እግዚአብሔርን ትታ ጣዖታትን በመከተል፣ ከእምነት መንገድ ወጥታ በመንፈሳዊ ሕይወቷ እንዳመነዘረች፣
- ወደ ጌታ ካልተመለሱ እንደሚፈረድባቸው፣
- የእግዚአብሔርን ታማኝነትና ፍቅር ደግሞም፣
- ንስሐ መግባት የሚያመጣውን በረከት ለማስገንዘብ ነው።

አስተዋጽኦ

I. ታማኝ ያልሆነችው ሚስት፣ ታማኝ የሆነው ባል (ሆሴ. 1-3)

- የሆሴዕ ቤተሰብ፣ የእግዚአብሔር ቤተሰብ

II. እስራኤል ወደጌታ ባትመለስ ፍርድ እንደሚጠበቃት መንገድ (ሆሴ. 4-13)

- ሀ. የእስራኤል በክፋት መያዝ (ሆሴ. 4-5)
- ለ. የጌታን ፍቅር እምቢ ማለቷ (ሆሴ. 6፣1-8፣6)
- ሐ. እስራኤልን ፍርድ እንደሚጠበቃት (ሆሴ. 8፣7- ሆሴ. 10)
- መ. የእግዚአብሔር ፍቅር (ሆሴ. 11)
- ሠ. እስራኤል ከቅጣት ልታመልጥ አትችልም (ሆሴ. 12-13)

III. ወደ እግዚአብሔር በመመለስ የሚገኝ ፈውስና በረከት (ሆሴ. 14)

በእነቢዩ ሆሴዕ

ሆሴዕ ማለት የሰሙ ትርጉም «ደህንነት» እንዲሁም «እግዚአብሔር ያድናል» ማለት እንደሆነ ተጠቅሶአል። እርሱ የብሔራ ልጅ (ሆሴ. 1÷1) ከመባሉ በስተቀር ስለቤተሰቡም ሆነ ለአገልግሎት እንዴት እንደተጠራ የተጠቀሰ ነገር የለም። የኖረውም ከኢሳይያስና ሚካያስ ጋር በአንድ ዘመን ነበር። የአገልግሎት ዋና ቦታው በሰሜን መንግሥት በእስራኤል ነበር። ዋና መልዕክቱ ለዚያ ሕዝብ የተጻፈ ሲሆን ለይሁዳም ሕዝብ የሚሆን መልእክት እስተላልፎአል።

ሆሴዕ ዘመን የእስራኤል ሁኔታ

በዘመኑ የእስራኤል ሕዝብ በውጭ መልኩ እግዚአብሔርን የሚያመልክ ቢመስልም፣ በልቡ ከእርሱ ርቆ በአሊምንና ሌሎችን ጣዖታት ያመልክ ነበር። እግዚአብሔርንም መፈለግ ትተዋል፣ ፍቅሩንም በመካድ ወደጎሳቸው አፈግፍገዋል። ነገሥታት፣ ካህናትና ነዚያት ሁሉም ከጌታ ፈቃድ በመውጣት ትዕዛዙን ተላልፈዋል።

በእነቢዩ ሆሴዕ በኩል የቀረበላቸውን መልዕክት ተቀብለው፣ ወደ እግዚአብሔር ቢመለሱ ጌታ ፈውስንና በረከትን ይልክላቸዋል። በግብጽና በአሶር በመደገፍ ፈንታ በጌታ ቢታመኑ የሚሻላቸው ሊሆን በሁለት ልብ ሆነው በማውላውል ፈቃዱን ሳቱ። በ722 ዓ.ዓ. የአሚር መንግሥት መጥቶ ስማርያን ደመሰሳት፣ ብዙ ሰዎችን ከገደሉ በኋላ የቀሩትን ወደ አገራቸው ማረኩላቸው። ስለእስራኤል ዳግም ወደ ሰሜን መንግሥት የመመለስ ተስፋም አልተነገራቸውም።

የሆሴዕ ቤተሰብ (ሆሴ. 1-3)

ሆሴዕ አሳዛኝ የሆነ ቤተሰብ ነበረው። ጌታ ለሆሴዕ ታማኝ ያልሆነች ሴት እንዲያገባት ነገረው። ሆሴዕም ሚስቱን ጉሜርን ወደዳት። ከእርሷም ሦስት ልጆችን ወለደ። የልጆቹ ስም ትርጉም ለእስራኤል መልእክት የያዘ ነው። ጉሜር ከሆሴዕ በመኩብሰል እመንዝራ ሆነች። ሆሴዕ ስለሚወዳት እንደገና እንደሚበቁ አደረጋት።

ዋና መልእክት

የሆሴዕ ጋብቻ ሁኔታ፣ የእግዚአብሔርንና የእስራኤልን ግንኙነት በሥዕላዊ መልክ ይገልጻል። እግዚአብሔር እስራኤል ታማኝ ባትሆንም ለእርሷ ያለው ፍቅሩ ያው ነበር። እርሷም ባላሊምንና ሌሎችንም ጣዖታት ተክተሰች። ጌታ ከዚያ ተመልሳ ከእርሱ ጋር ያላትን ሕብረት እንድታሳድስ ይፈልጋል። ሆሴዕ ከደረሰበት መከራ የተነሳ ጉሜርን ሊተዋት አልፈለገም። ጌታም እንደዚሁ እስራኤልን ከመውደዱ የተነሳ ሊተዋት ሳይፈልግ መልሶ ሊታረቃት እንደሚችል ይገልጻል። ስለዚህ

ሆሴዕ የአሰራሌልን ባዕድ እምልኮ አጥብቆ በማውገዝ ንስሐ ገብታ ከጌታ በረከት ተካፋይ እንድትሆን ይመከራታል።

1. የእግዚአብሔር ፍቅር የማያቀርጥ ነው።

- ባለፉት ጊዜያት ባርኮላቸዋል፤ ተጠንቅቆላቸዋል (ሆሴ. 2 ÷ 15፤ 11÷1፤ 13÷4-5)
- አሁንም እግዚአብሔር አሰራሌል ከእርሱ ጋር ያላትን ንብረት እንድታድስ ይፈልጋል (ሆሴ. 7÷1፤ 11÷8-9)
- ወደፊትም ከእግዚአብሔር ፍቅርና ጸጋ የተነሳ ለመጻን ተስፋ አላት (11÷10- 11÷ 14÷4-9)

2. የእግዚአብሔር ፍቅር በቅድስና መኖርን ይጠይቃል። እርሱ ቅዱስ ነውና። ሕዝቡም በቅድስና እንዲኖርሰት ይፈልጋል (ሆሴ. 2÷19 20፤ 4÷7-10÷ 5÷4፤ 11÷5-7)።

3. እግዚአብሔር ኃጢአትን ዝም ብሎ አያልፍም።

- በእግዚአብሔር ላይ የሚደረገውን እምነት ማቋረጥ፤ ልክ የተቀደሰውን ጋብቻ በጋስሞታነት አንደማርክስ ዓይነት ነው (ሆሴ. 1÷2፤ 2÷1-5)።
- ሆሴዕ ጐሜርን ቢመልሳትም (ሆሴ. 3÷1-5)፤ ለሰጋጢአትዋ ተቀጥታ ወደ ሙሉ ንብረት መመለስ ይገባት ነበር። ለአሰራሌልም እንደዚሁ ነው። እግዚአብሔር ቢወዳቸውም በኃጢአታቸው ምክንያት የሥነ ሥርዓት አርምጃ ሲወሰድባቸው ይገባል። ጌታ ይቅርታ ሊያደርግላቸው ይፈልጋል፤ በቅድሚያ ግን አሰራሌል ንስሐ መግባት ይኖርባታል (ሆሴ. 14÷1-9)

4. ንስሐ መግባትና አገልግሎት አውነተኛ መሆን አለበት።

- ንስሐ በትክክል በታደሰ ሕይወት በኑሮ ፍሬው መታየት አለበት (ሆሴ. 6÷1-4) በእምነት በመታዘዝ ራሱን ለጌታ ፍጹም ሳይሰጡ መስዋዕት ማቅረብ በጌታ ዘንድ ተቀባይነትን አያሰገኝም (ሆሴ. 6÷6)።

የመጽሐፉ ዋና ሃሳብ

1. ሆሴዕ እምነት ከእግዚአብሔር ጋር ትክክለኛ የሆነ ሕብረትን እንደሚጠይቅ በግልጽ ያስቀምጣል (ሆሴ. 7÷1-7፤ 8÷1-5 11÷3-7)።
2. የአሰራሌልን ታማኝ አስመሆን ይናገራል።

- ከጌታ በመመለስዋ በሃይማኖት በኩል፤ በፖለቲካና በግብረገብ፤ እንዲሁም በኢኮኖሚም በኩል ውድቀትንና ጥፋትን አስከትሎበታል። ይህም የኃጢአት ውጤት ነው።

3. የእግዚአብሔር ፍቅር (ምዕ. 11)።

እርሱ ኃጢአትዋን እንጂ አሰራሌልን ፈጽሞ አልጠላትም።

4. እግዚአብሔርን ማወቅ አስፈላጊ ነው (2÷13፤ 8÷14፤ 3÷6)።

ስነ መለኮታዊ መልእክት

1. እግዚአብሔር ሕዝቡ ከእርሱ ሌላ ማንንም ምንንም እንዲያመልኩ አስመፍቀዱን አንርሳ።

2. ለነፍስ፤ ለሥጋ መታመንና መደገፍ ያለብን በእግዚአብሔር ላይ ብቻ መሆን እንዳለበት ያስተምረናል።

3. እግዚአብሔር ለመረጠው ሕዝቡ፡- አንደ ባል፤ አንደ አባትና አንደ እረኛም ነው።

- ስለሚወዳቸውም የሚያስፈልጋቸውን ማንኛውንም ነገር ይሰጣቸዋል። ከእነርሱም ከእኛም የሚፈለግ ነገር ቢኖር፡- ለእግዚአብሔር በመስጠት መታዘዝና እርሱን በመተማመን መጠበቅ ነው።

4. ባራም እግዚአብሔር ከእኛ ከሕዝቡ የሚፈልገው፡- ንስሐ መግባትን፤ እርሱን ማወቅን፤ መታዘዝን፤ ለእርሱ ፍጹም ተሰጥቶ ማምለክንና ታማኝ መሆንን ነው።

5. የሆሴዕ መጽሐፍ በአዲስ ኪዳን መጠቀሱን አሰታውሰ (ሆሴዕ 1÷9፤ 2÷1፤ 2÷22፤ ሮሜ 9÷25፤ 1ጴጥ. 2÷10፤ ሆሴዕ 6÷6፤ በማቴ.9÷13፤ ሆሴዕ 13÷14፤ 1ቅሮ 15÷55)።

6. ጌታ ኢየሱስ የሆሴዕን መጽሐፍ ሁለት ጊዜ ጠቅሶታል (ማቴ.9÷13 ክሆሴዕ 6÷6፤ ሉቃ. 23÷30፤ ሆሴዕ 10÷8)።

7. ሆሴዕ ም. 6÷6 እግዚአብሔር የሚወደው ምን እንደሆነና ሆሴዕ ምዕ. 11 ደግሞ ጽኑ የሆነውን የእግዚአብሔርን ፍቅር ይገልጻል።

8. የሆሴዕ መጽሐፍ ክርስቶስ በንስሐ የሚመጣውን ኃጢአተኛ እንደሚቀበለው ዓይነተኛ ትምህርት ይሰጣል (ራዕይ 2÷4-5)።

9. የሰዎች መንገድ ከሁለት አንዱን በመምረጥ ሲወሰን (ሆሴዕ 11÷9) «የእግዚአብሔር መንገድ ጻድቃን የሚሄዱበት» ሲሆን ሁለተኛው የኃጥአን መንገድ፤ ሰፊ የተባለው ወደ ጥፋት የሚወስደው ነው (ማቴ. 7÷13÷ 14)። ቅን በሆነው በእግዚአብሔር መንገድ እንሂድ።

ታማኝ ያልሆነችው የሆሴዕ ሚስት፡ ታማኝ የሆነ ባልዋ፡፡ የእስራኤል ታማኝ አስመሆን፤ የጌታ ታማኝነትና እፍቃሪነት ምዕ. 1-3

ከጌታ ርቃ ባአልንና ሌሎችን አማልክት የተከተለች እስራኤል ፍርድ እንደሚጠበቃት መነገሩ ምዕ. 4-13

ወደ እግዚአብሔር መመስሰ ፈውስንና በረከትን ያመጣል፡፡ ምዕ. 14

ማጠቃለያ

ወደ ፯ኛው በማፈገፈግ በእግዚአብሔር ታማኝ ላልሆኑ ሰዎችም ጌታ ፍቅሩ ፍጹም ነው፡፡ ወደእርሱ እንዲመስሱ ጊዜ በመስጠት ንስሐ እንዲገቡ ይጠራቸዋል፡፡ ሆሴዕ ምዕ. 1-3 እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ያላትን ንብረት፣ ሰሰው ታማኝ ያልሆነችውን ሚስት አስመስሎ ይናገራል፡፡ ታማኝ ባልዋ ሆሴዕ ሲሆን እርሱ የእግዚአብሔር ምሳሌ ነው፤ ጉሜር ደግሞ የእስራኤል ሕዝብ ምሳሌ ናት፡፡ እግዚአብሔርን ትታ ጣዖታትን ተከተለች (በመንፈሳዊ ሕይወቷ አመነዘረች፤ ታማኝ አልሆነችም)፡፡ እስራኤል የተሰጣትን የሕግ ቃልኪዳን በማፍረስ ከጌታ ኩባለሰባች፡፡

በመጨረሻም፤ ሆሴዕ ሁሉንም ንስሐ እንዲገቡ በመጥራት፤ የሚመስሱ ከሆነ ከጌታ ዘንድ ፈውስና በረከት እንደሚያገኙ በመናገር ትንቢታዊ መልእክቱን ያጠቃልላል፡፡ ከምዕ. 4-14 ድረስ በመንፈሳዊ ሕይወታቸው የተበላሹ መሆናቸውን ተመልክተናል፡፡ በመሆኑም ከጌታ ዘንድ ፍርድ ይጠበቃቸዋል፡፡

«አምላክህን ለመገናኘት ተዘጋጅ» (4-12)

ጸሐፊው፡- አሞጽ (1+1)

የተጻፈበት ዘመን፡- 760 ዓ.ዓ. እካባቢ

አርዕስት፡- በኃጢአት ላይ ስለሚመጣ ፍርድ

ቁልፍ ጥቅሶች፡- 1+2፤ 4+12፤ 5+4

ቁልፍ ቃላት፡- ይላል ጌታ፤ በደል (መተላለፍ)፤ እንዲህ እደርጋለሁ፤ ፈልገ/ፈልግ፡፡

ዋና ዓላማዎች

ምሕረት ስማይገባው ሕዝብ የእግዚአብሔርን ቸርነት ማሳየት፤ እስራኤል በግፍ ከተሞላችበት ሁኔታ እንድትመስስ ማሳሰብ፤ በንስሐ ካልተመለሰች እስራኤልን ፍርድ እንደሚጠብቃት ማስጠንቀቅ፤ ወደፊት ስለሚሆነው ደህንነት ተስፋ መስጠት ናቸው፡፡

አስተዋጽኦ

I. በእስራኤል ጉረቤት አገሮች ላይ የሚመጣውን ፍርድ ማስታወቅ (ምዕ. 1-2)፡፡

ሀ/ ነቢዩና የነበረበት ዘመን (1+1-2)

ለ/ ፍርድ የሚመጣቸው አገሮች (1+3-2+5)

1. ሶርያ የሰዎችን መብት ችላ በማለትዋ (1+3-5)
2. ፍልስጥኤማውያን (ፍልስጥኤም) ሰዎችን ስንገዝብ በመሸጣቸው (1+6-8)
3. ጢሮስ (ፊንቄ) የተስፋን ቃል ማፍረስዋ (1+9-10)
4. ኤዶምያስ ወንድሟን በመጥላትዋ (1+11-12)
5. የአሞን ልጆች፤ መከላከል በማይቻል ሁኔታ ላይ ጭካኔ ስላላዩ (1+13-15)
6. ይሁዳ፤ ለአምላኳ ታማኝ እስመሆኗ (2+4-5)

ሐ/ በእስራኤል ላይ ስለሚመጣ ፍርድ መነገሩ (2+6-16)

II. በአስራ-ኤል ላይ አስሚደርሰው ፍርድ መግለጽ (ምዕ. 3÷1-9÷10)

- ሀ/ በኃጢአትዋ ምክንያት ያልተጠበቀ ፍርድ ይመጣባታል (ምዕ. 3-4)
- ለ/ አስራ-ኤል ንስሐ እንድትገባ መጠራቷ (ምዕ. 5÷1-15)
- ሐ/ አስሚመጣው ፍርድ አስፈሪነት መግለጽ (ምዕ. 5÷16-9÷10)
- ክፉው ሕዝብ ፍርድ ይመጣበታል፣ ይሚረካል፣ ይወድቃል።

III. የአስራ-ኤል ሕዝብ የመታደስና የመባረክ ተስፋ (ምዕ. 9÷11-15)

- የወደፊት ተስፋቸው

አሞጽ

1. ስሙና ቤተሰቡ

አሞጽ ማለት «ሸክም ተሸካሚ» ማለት ነው። መኖሪያው፣ ተቁሑ የሚገኘው በይሁዳ ሲሆን ከቤተልሔም በስተደቡብ ወደሙት ባሕር አካባቢ ነው። ጌታ አሞጽን ላሞችንና በጉችን ከሚጠብቅበት ቦታ ለነቢይነት ጠራው (አሞ. 1÷1፣ 7÷14)። ስለቤተሰቡ የተነገረ ነገር የለም።

2. የነቢይነት አገልግሎቱ

ጌታ ዳዊትን ከበግ ጥበቃ አንደጠራው (1ኛ ሳሙ. 16÷11-13)፣ አንደዚሁ አሞጽንም ከበግ ጥበቃ ጠራው (7÷15)። ተወልዶ ያደገው በይሁዳ ሆኖ ላለ ጌታ በአስራ-ኤል (በሰሜኑ መንግሥት) እንዲሰብክ ላከው (አሞ. 1÷1-2፣ 7÷14፣ 15)። በተጨማሪም ይሁዳንና በጎረቤት ያሉ አገሮችንም በመልእክቱ አገልግሎቶቹን። የነቢይነት አገልግሎት የሰጠው ስኦሥር ዓመታት ነበር (765-755 ዓ.ዓ.)።

የአስራ-ኤል ሕዝብ ሁኔታ

አሞጽ ያገለገላት አስራ-ኤል በነቢዩ ዘመን

1. ስላም የሰፈነባት ነበረች። ኃይልዋ አሥር በደካማ መሪዎች ትተዳደር ነበርና አስራ-ኤል ለብቻዋ ተተወች።
2. ንግድ እየጨመረ ሄደና አስራ-ኤል ሀብታም አየሆነች ሄደች።
3. ዘመኑ የችግር ጊዜ ነበረ። የነበረው ሀብት ለሰው ሁሉ የደረሰ አልነበረም። ሀብታሞች ሀብት እየጨመሩ ሲሄዱ፣ ድሆች አያጡ መጡና በሀብታሞች እጅ ወደቁ። ለሕይወታቸው ሲሉ ጌታን መተው ጀመሩ። በውጭ ሲታዩ ሃይማኖተኞች ይመሰሉ፣ ውስጣቸው ግን ባዶ ነበር።

የሥነጽሑፍ ይዘቱ

አሞጽ አድማሮችን የሚያጽናና ሰው ሳይሆን አይቀርም፤ ለምን? ቢባል፤ መልእክቱ ቀጥተኛና ግልጽ በመሆኑ ነው። ነቢዩም እውነትን ከመግለጽ ወደኋላ አባሉም (7÷17)። ትዝቢቶቹ ስለፍርድና መከራ የሚገልጹ ናቸው። እግዚአብሔርንም በሚያገሳ አገላለጽ አስመስሎ ይናገርና። መልእክቱን በተሰፋ ቃል ያጠቃልላል።

እንደሌሎቹ ነቢያት አሞጽ ስለሰዎች ኃጢአት፣ አስሚመጣው ፍርድ፣ ስለእግዚአብሔር ጽድቅና ቅድስና እንዲሁም ስለ እግዚአብሔር ምሕረት ተናገረ።

የመልዕክቱ ይዘት

1. እግዚአብሔር በኃጢአተኛ መንግሥታት ላይ እንደሚፈርድ በግልጽ ተናግሯል።
 - የመፍረድ ኃይልና ሥልጣን የእግዚአብሔር ነውና (1÷3-2÷3) የመረጣቸውን ብቻ ሳይሆን ለሌሎችም ላይ ልክ እንደሥራቸው ይፈርዳል።
2. እግዚአብሔር ንብረተስቡ በቅንነት እንዲኖር ይፈልጋል።
 - በኃጢአት ላይ ይፈርዳል (3÷10፣ 15÷ 6÷4-6)፤ ድሆች እንዲጠቁ አይፈልግም (2÷7፣ 4÷1፣ 5÷11)
 - መልካም ባሕርይን ይጠብቃል (5÷14፣ 15፣ ክፉውን ጠልተው መልካሙን እንዲወዱ ይፈልጋል (5፣ 24)።
3. እግዚአብሔር ግብዝነት ያሰውን ሃይማኖት አይፈልግም። አስራ-ኤላውያን፡-
 - ሀ/ ሐሰተኞች ሆነው ውል የሚያፈርሱ ነበሩ (2÷4-5፣ 3÷1-2)
 - ለ/ በቤተመቅደስም የማይከበሩ ነበሩ (2÷8)
 - ሐ/ ስላሰፈው ነገር የማያመሰግኑ ነበሩ (2÷9-12)
 - መ/ አምልኮአቸው የማስመሰል /የታደታ ዓይነት/ ነበር (4÷4፣ 5÷21-27፣ 8÷5)
 - ሠ/ ባላቸው ዝንባሌ በራሳቸው የረኩ ነበሩ (6÷1)
 - ረ/ ነቢዩን በስላላ መልክ ይከታተሉት ነበር (7÷10-17)
4. እግዚአብሔር አስራ-ኤልን ወስን በሌላው ፍቅር ይወድዳታል።
 - በአሞጽ በኩል የፍርድ መልእክት ቢያስተላልፍም ይወድዳቸዋል፤ ጌታ አምላክም፡-
 - በራሱ ውዴታ መርጦአቸዋል (3÷2)
 - በትሕግሥት ያስተምራቸዋል (4÷6-11)

- በቸርነት ይደግፋቸዋል (5+6)
- በቸርነቱ ሊያድሳቸውና ሊባርካቸው ይፈልጋል (9+11-15)

ተጨማሪ ሃሳቦች

1. የእግዚአብሔርን ሕግ መተላለፍ፤ ዋና የኃጢአት ሥራ ነው (ምዕ. 1+3፤ 6+9፤ 11+13፤ 2+1፤ 4+6)።
2. የእግዚአብሔርን ፍርድ መቀበል፤ ሕዝብ ኃጢአት ሲሠራ እግዚአብሔር ሳይቀጣ እያልፍም 1+2፤ 1+4፤ 6+3+13-15፤ 7+1-6)።
3. የእግዚአብሔርን ድምጽ መስማት

- እርሱ በሁኔታዎች በኩል ይናገራል - (4+4-11)
- እርሱ በነገሪያት በኩል ይናገራል (7+14+15)

እግዚአብሔር ሳይናገር ዝም ካለ፤ ለሰዎች እጅግ አሰጋ የሆነ ጊዜ ያ ነው ማለት ነው (ምዕ. 8÷11+12)።

በነ መለኮታዊ መልእክት

- እግዚአብሔር ለሕዝብ ሁሉ ሰድሃውና ለባለጠጋው አሳቢ አምላክ እንደሆነ እናስታውስ።
- ጥንቃቄ የጉደስው ምችት አደገኛ ነገር ነው።
- የጌታ አገልጋይ፤ እንደአሞጽ ትሁትና ለተጠራበት አገልግሎቱ ታማኝ ሰው መሆን ይኖርበታል።
- አሞጽ 9÷11-12፤ በአዲስ ኪዳን ተጠቅሶአል።

የሐዋ 15÷16-17 መዳን ለአይሁድ ብቻ ሳይሆን ለእስላምም ቁምር መሆኑን በማስመልከት ተጠቀስ።

የአሞጽ አገልግሎት ከጌታ ኢየሱስ አገልግሎት ጋር የሚመሳሰልባቸው ሰባት መንገዶች፡-

1. በአገልግሎት መለየት - በጌታ ሥራ ተሰየ (አሞጽ 7÷14)
2. በትሁትና - አሞጽ የተነሳበትን የቀድሞውን ቦታ አለመርሳቱ (አሞጽ 7÷15)
3. በምሳሌ አድርጎ የማስተማር ዘዴው (አሞጽ ምዕ. 7-8፤ ማቴ. 13)

4. መልእክቱን በቀጥታ ከእግዚአብሔር በመቀበል «ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» ማለቱ (በዚህ መጽሐፍ ይህ ሐረግ 40 ጊዜ ተጠቅሷል)።

5. በአሞጽና በጌታ ኢየሱስ ላይ በአገልግሎታቸው ላይ ተቃውሞ መነሳቱ (አሞጽ 7+10፤ ዮሐ. 19+14)

6. አገልግሎታቸውን በፍጥነት ማከናወናቸው (መፈጸማቸው) (አሞጽ 3+8፤ ዮሐ. 9+4)

7. የባለጸጉችን ራስ ወዳድነት ማውገዛቸው (አሞጽ 6+4-6፤ ሉቃ. 12+15-21)።

የእሞጽ መጽሐፍ ጌድፍ			
በእስራኤል አገሮች ለሰሜመጣ የተነገረ ትንቢት ምዕ. 1-2	ጉረቤት ላይ ፍርድ	በእስራኤል ላይ ሰሰሚመጣው ፍርድ የተነገረ ትንቢት ምዕ. 3+1-9+10	የእስራኤል ሕዝብ የመታደስና የመባረክ ተስፋ ምዕ. 9+11-15

ማጠቃለያ

ከላሞች ጥበቃና ከበግ ጥበቃ እግዚአብሔር ነቢይ አድርጎ ያስነሳው አሞጽ ነቢይም ሆኖ እንደእረኛ (መጋቢ) ማገልገሉ ይነገርለታል። እግዚአብሔር የአይሁዶች ብቻ ሳይሆን የሰዎች ሁሉ አምላክ መሆኑን ተናገረ (ምዕ. 1÷3፤ 6+9)። እግዚአብሔር ከአይሁድ ጋር ከገባው ቃል ኪዳን የተነሳ ከእነርሱ ብዙ ጠበቀ፤ ነገር ግን አይሁድ እንደተጠበቁት አልሆኑም። እንዲያውም ከጌታ ርቀው በክፋት ተሞሉ፤ በንስሐ ካልተመለሱ ፍርድ ይጠብቃቸዋል። ከአምነት ያልሆነ የሃይማኖት ሥርዓታቸው ከጌታ ዘንድ ተቀባይነት እንደሌለው አሞጽ ይናገራል። እንዲያውም አይሁዳዊ ሁሉ ለላደረገው ኃጢአት በጌታ ቀን ተጠያቂ እንደሚሆን ይናገራል።

በመጨረሻም አሞጽ (9÷9-15) ወደፊት ለእስራኤል ደህንነት፤ ለላምና የብልጽግና ዘመን እንደሚመጣ ተናግሯል።

ትንቢተ ኢየሱል

(የጌታ ቀን) - ፍርድና ምሕረት

ጸሐፊው፡- ኢየሱል

ዘመን፡- የኖረበ ዘመን በ ኖኖል ፊይታወቅም፡፡

እርሰስት፡- የጌታ ቀን (1+15፣ 2+1፣ 11፣ 31፣ 3+14)

የመክፈቻ ጥቅሶች፡- 2+21፣ 32

ዋና ዋና ክፍሎች፡- 2+1-11፣ 2+28-32፣ 3+18-21

ቁልፍ ቃላት፡- አንበሳ፣ የጌታ ቀን (5 ጊዜ ተጠቅሷል)፣ መደስት፣ መታደስ

ዋና ዓላማዎች

1. ሕዝቡን ስለሚመጣው ፍርድ ማስጠንቀቅ፤
2. ወደጌታ በንስሐ እንዲመለሱ መጥራት፤
3. የይሁዳን የወደፊት ደህንነት ተስፋ እስረግቦ መናገር (ምዕ. 3+14-21)፤
4. ከመጨረሻው ዘመን አስቀድሞ መንፈስ ቅዱስን እንደሚልክ ማስታወቅ፤
5. እግዚአብሔር በዘመኑ መጨረሻ በኃጢአተኞች ላይ እንደሚፈርድና የእርሱ ሊሆኑ ካረፍ ንግሥት ሰላምንቼ በረፈትን እንደሚያመጣ መናገር፡፡

የኢየሱል መጽሐፍ አስተዋጽኦ

- I. የአንበሳ መቅሠፍት (ምዕ. 1)
 - ሀ/ እንዲጸልዩና እንዲያዝኑ መጥራት (1+1-14)
 - ለ/ ስለጌታ ቀን ማስታወቅ (1+15-20)
- II. የጌታ ቀን (ምዕ. 2)
 - ሀ/ እንበጣች የጌታን ቀን መምጣት (2+1-11)
 - ለ/ ለጸሎትና ለንስሐ መጥራት (2+12-17)
 - ሐ/ እግዚአብሔር ምድሪቱን በበረከት ይሞላል (2+18-27)
 - መ/ ጌታ ምድሪቱን ያድሳል (2+28-32)
- III. የእስራኤል እንደገና መቋቋም፣ የጌታ ቀን መምጣት (ምዕ. 3)
 - ሀ/ ጌታ በአሕዛብ ላይ ይፈርዳል (ቁ. 1-16)
 - ለ/ የጌታ ሕዝብ ይባረካል ተነገረ (ቁ. 17-21)

ኢየሱል የተባለው ለው

ኢየሱል ማለት የሰሙ ትርጉም «ያህዌ እግዚአብሔር ነው» ማለት ነው የነቢዩ ሳሙኤል በኩር ልጅ (1ኛ ሳሙ. 8+2) በዚህ ስም ተጠርቷል፡፡ ነገር ግን ለሰነቢዩ ኢየሱል ስለራሱ ክስጦው ቃል ውጪ ስለእርሱ የምናውቀው ነገር የለም፤ (ኢዩ. 1+1 የባቱኤል ልጅ፤ ወደ እርሱ የእግዚአብሔር ቃል መምጣቱ)፡፡ በአጠቃላይ እንደሚታሰበው ኢየሱል በብሉይ ኪዳን ክንፍት ነቢያት ቀዳሚ እንደነበረ ይነገራል፤ ምናልባት ኤልያስንና ኤልሳዕን በወጣትነት ዘመኑ ይህና አድርጎ ላያውቃቸው አልቀረም፡፡

ትንቢቱን የተቼፈረው በደቡባዊው መንግሥት (በይሁዳ) ሲሆን ምናልባት በኢየሱስ ዘመን መንግሥት ተናግሮ ይሆናል ይባላል (2ኛ ነገሥ. 11-12፣ 2ኛ ዜና 24፣ 23-25)፡፡

የትንቢተ ኢየሱል ታሪካዊ አቀማመጥ

ነቢዩ መልአክቱን ያቀረበው ለደቡባዊው መንግሥት ለይሁዳ ነበር ብለናል፡፡ ከሰማርያ ውድቀት አስቀድሞ እንደተናገረ ይገመታል፡፡ የሕዝቡን ኃጢአት አስመልክቶ ነበር ተናግሯል (2ኛ ነገ. 12)፡፡

«የጌታ ቀን» ስለኢየሱል በዚያው ወቅት እገራቱ በአንበሳ መንጋ መቅሰፍት መመታትዋን ያስታውሳል፤ ይህንንም በምሳሌ ሌላ መንፈሳዊ ትርጉም እንዳለው ያቀርባል፡፡ አንበሳው በሕዝብ ኃጢአት ምክንያት ከእግዚአብሔር የመጣ ፍርድ ነው፡፡ ነገር ግን ትልቁ ፍርድ ቀርቦአል፡፡ ይሁዳ በጠላት አገሮች ተከብባለች፡፡ ተስፋ የሚኖራቸው ዘፃም ጸሎት ንስሐ ሲገቡ ብቻ ነው፡፡ መጽሐፉ ሰላላፊው ፍርድ (በአንበሳ)፣ ስለይሁዳ ፍርድ (ስለክበቡአቸው እገሮች) የእግዚአብሔር ምሕረት እንዳለና እርሱ ንስሐ እንዲገቡ እንደሚፈልግ ይገልጻል (ኢዩ. 1+13-20፣ 2+12-17) ፡፡

የኢየሱል መልእክት ምንድነው?

ኢየሱል የተሰፋ መልጃና ረሰተ-ሳሳፊ ነቢይ ነው፡፡ እንደዚሁም ስለ መንፈሳዊ ተሐድሶ (መገታታት) ተናግሯል (ኢዩ. 2+18-32)፡፡ እርሱ ከተናገራቸው ተስፋዎች መካከል በበዓል ሃምሳ ቀን መንፈስ ቅዱስ በወረደ ጊዜ የተፈጸሙ ጸሎት ገና ያልተፈጸሙም ጸሎት (ኢዩ. 2+28፣ 29፣ የሐዋ. 2+16-21)፡፡ በተጨማሪም ይህ መጽሐፍ የአይሁድን ሕዝብ ወደእገራቸው መስብሰብና በአሕዛብ አገሮች ላይ እግዚአብሔር እንደሚፈርድ ይናገራል (ኢዩ. 3+2-7፣ ማቴ. 25+32)፡፡

እንግዲህ የኢየሱስ መልዕክት ዓላማው ጌታ በመጨረሻው ዘመን በዓለም እንደሚፈርድና ንጉሥ ሆኖ እንደሚገዛ ለማሳሰብ ነው (ከኢሳ. 2+6-22፤ አሞ. 5+18-20፤ ሶፎ. 1+2-18)።

«የጌታ ቀን» የሚሰው ሐረግ ኢየሱስ አምስት ጊዜ ጠቅሷል። የጠቀሰውም የፍርድንና የዘመቼ ን መሬረሻ ለማመልከት ነው። ሌሎችም የብሉይ ኪዳን ነቢያት ይኸንኑ ቃል ጠቅሰዋል (ኢሳ. 2፤6-22፤ አሞ. 5+18-20፤ ሶፎ. 1+2-18)። ኢየሱስ ለጌታ ቀን መዘጋጀት እንደሚያስፈልግ ሲገልጽ ማስጠንቀቂያ ጭምር ነው የተናገረው (1+1-12፤ 2+1-11፤ ከአሞ. 7+1-3 ጋር እስተያይ)። እግዚአብሔር የሕዝቡን ንስሐ መግባት ስለሚፈልግ ወደ እርሱ እንዲመለሱ ይጋብዛቸዋል (ኢዮ. 2+13-20፤ 2+12-17፤ ሶፎ. 2+1-3)።

የጌታ መልስ (ኢዮ. 2+18-3+21)

1. ሰለገሮች የሚሆን በረከት (2፤18-27)
2. መንፈሱን እንደሚያፈሰስ መነገሩ (2፤28-32)
3. በዙሪያ ባሉ አገሮች እንደሚፈርድ መነገሩ (3፤1-8)
4. ጌታ ለሕዝቡ ዕረፍት ስጥቶ በላያቸው ላይ እንደሚነግስ መነገሩ (3፤9-21)

የአዲስ ኪዳን ዘመን ጸሐፊዎችም ስለመጨረሻው የጌታ ቀን ተናግረዋል። ይህንንም ወደፊት እንደሚመጣ አድርገው ነው የተናገሩት (2ተስሎ. 2፤2፤ 2ዴጥ. 3፤10)። ይህ ቀን ጌታ በኃጢአተኞች ላይ ፍርድን የሚያመጣበት ሊሆን ለጸድቃን ግን ከጌታ ጋር የሚነግሱበት ይሆናል። የሺህ ዓመት መንግሥትን ሁኔታ እንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን ከዚያ ጋር ያያይዙታል (ራዕ. 20)።

ስለጌታ ቀን አደማመር ልዩ ልዩ አመለካከቶች

(መቼ እንደሚጀምር) ሦስት አሳቦች አሉ።

1. በመነጠቅ፤ ታላቁ የመከራ ዘመን ሲጀመር
2. ከመነጠቅ በኋላ በመከራው ዘመን
3. ከታላቁ መከራ በኋላ ክርስቶስ ወደዚህ ምድር ሲመለስ፤ ጠላቶቹን በእርማጊዶን ጦርነት ሲደመስስ ሲመጣ የሚሉት ናቸው (ራዕይ 19+21-21)።

ስነ መለኮታዊ መልእክቶች

1. ነገሮች ሲበላሹ በጾምና ጸሎት ወደጌታ መመለስ ይኖርብናል (2ኛ ዜና 7+14-16፤ ኢዮ. 1-2)። ያበላሸውን ነገር በጌታ ፊት በንስሐ ማስተካከል አስፈላጊ ነው። ኢየሱስ እንዳደረገው ቤተክርስቲያን ለእባሎቿና ለዓለም የጌታን ቃል በታማኝነት

መስበክ ይኖርባታል። ጌታ ኢየሱስ የተበላሸ የሰውን ሕይወት ያድሳል (ማቴ. 11+28-30፤ 2ኛ ቆሮ. 5+17)።

የኢየሱስ መጽሐፍ ንድፍ

የአንበጣ መቅሰፍት፤
እንዲጸሙና እንዲጸልዩ
ማሳሰብ ምዕ. 1

የጌታ ቀን፤
ለጾምና ለንስሐ
መጥራት
የመንፈስ መፍሰስ
ተስፋ ምዕ. 2

የእስራኤል እንደገና
መቋቋም፤ የጌታ
ቀን መምጣት ምዕ.
3

ማጠቃለያ

ነቢዩ ኢየሱስ ስለጌታ ቀን በምሳሌ አድርጎ በልዩ ልዩ መንገድ ተናግሮአል። የእርሱ የሆኑ ሕዝብ ወደጌታ መመልከት ድምጹንም በመስማት ወደእርሱ መመለስ ይኖርባቸዋል። ጌታም ለሕዝቡ ተሐድሶንቼ በረፈትን ምላሽ አድርጎ ያመጣላቸዋል። በመጨረሻው ዘመን እግዚአብሔር በኃጢአተኞች ላይ ይፈርዳል። እርሱ እስቀድሞ የተናገረው ሁሉ እንደተፈጸመ፤ ገናም ወደፊትም እንደሚፈጽም በእምነት እንጠባበቅ።

ትንቢተ አብድዩ

« የሚወድተው ዓለትና ለዘላለም የሚጸናው መንግሥት»

ዘመን:- በ6ኛው መቶ ዓመት ዓ.ዓ. (በኢየሩሳሌም ውድቀት በኋላ ወደ 585 ዓ.ዓ. ገደማ)

ርዕስ:- ፍርድ በኤዲምያስ ላይ

ቁልፍ ጥቅስ:- ቁጥር 15

ቁልፍ ቃላት:- መውረስ! ኤዲምያስ

የመጽሐፉ ዓላማ

ኤዲምያስ በይሁዳ ላይ ስለምትወሰደው እርምጃ! ፍርድ እንደሚመጣበት ለመግለጽና ይሁዳ እንደምትከብር ለማሳየትና እግዚአብሔር በ ካቢቷ ምኖንሬት እንደሚያዋርዳት ለመግለጽ ነው (ቁጥር 1-4)።

አስተዋጽኦ

I. አርዕስትና መግቢያ (ቁጥር 1)

II. በኤዲምያስ ላይ ሰላሚመጣው ፍርድ (ቁጥር 2-4)

ሀ/ የኤዲምያስ ጥፋት (ቁ. 2-9)

ለ/ የኤዲምያስ መጥፋት ምክንያቶች (ቁጥር 9-14)

III. አስፈሪው ታላቁ የጌታ ቀን (ቁጥር 15-21)

ሀ/ አስፈሪው ቀን (ቁ. 11-16)

ለ/ የአስራኤል መታደስ/የጌታ መንግሥት መቋቋም (ቁ. 17-21)

እርዕሰው

- የአብድዩ የሰሙ ትርጉም «የጌታ እገልጋይ» ማለት ነው። መኖሪያ ቤቱ በይሁዳ ውስጥ እንደነበረ ይታመናል። የኖረውም በኢየሱስም፣ በአካዝያስ፣ በአታልያና በኢየሱስ ዘመን መንግሥት ውስጥ ነበር።
- ይህ ሰው የጻፈው መጽሐፍ (ትንቢተ አብድዩ) በብሉይ ኪዳን ውስጥ ካሉት መጽሐፍት መሐከል አጭሩ ነው።

ታሪካዊ ዳራ

- ኤዲማውያን የያዕቆብ ወንድም የዓሳው ዘሮች ናቸው (ዘፍጥ. 25+19-34)
- ኤዲማውያን የሰፈሩት በሴይር ተራራ አጠገብ ነው (ዘፍጥ. 36)
- እስራኤላውያን ከግብጽ ወጥተው ሲመጡ፣ በመሃከላቸው እንዳያልፉ ከለከሉ (ዘጉል. 20+14-21)። ኢየሩሳሌም በጠላቶች በመያዝም ተደስተው ነበር (መዝ. 136(137)+7፣ ቁ. 1-6)።
- ያዕቆብና ዓሳው በመሠረቱ ወንድማማች ነበሩ (2ኛ ሳሙ. 8+14፣ 2ኛ ነገ. 14+1-7፣ 2ኛ ዜና 28+17)።
- ኤዲምያስ ከጌታ ኢየሱስ ልደት በፊት ተደመስሰች፣ በመጨረሻም ከታሪክ እንደምንረዳው በ70 ዓ.ም. ሮማውያን ኢየሩሳሌምን ሲያጠፉ አንድ ላይ ጠፋች።

የአብድዩ መጽሐፍ ዋና አሳብ

እግዚአብሔር በኤዲምያስ ላይ ፈራጅ ነው (ያዋርዳታል) (ቁ. 2-4፣ '8)፣ ሌሎችን አገሮች በእርሷ ላይ ያስነሳል (ቁ. 1፣ 7)። እግዚአብሔር ከሚያመጣበት ፍርድ ልታመልጥ አትችልም (ቁ. 3፣ 4፣ 6፣ 8፣ 9)። እስራኤልን እጅግ በድላታለች፣ በእርሷ ላይ ግፍ ሠርታለች (ቁ. 11-15) እስራኤል ግን እንደገና ትነሳለች፣ ድንበሯም ይሰፋል (ቁ. 12፣ 13፣ 17-20)።

እግዚአብሔር በሁሉ ላይ ታላቅ ይሆናል (ቁ. 15፣ 16፣ 21)።

ሁሉም አገሮች ፍርድ ያገኛሉ (ቁ. 15፣ 16)

እርሱ ብቻውን ሁሉን የሚያስተዳድር ንጉሥ ይሆናል (ቁ. 21)

ስነ መለኮታዊ መልእክት

- የምንኖረው እግዚአብሔር በፈጠረው ዓለም ውስጥ ነው። በጥሩ ግብረገብ መኖር ይፈለግብናል።
- እግዚአብሔር አፍቃሪ እንደሆነ ሁሉ ቅዱስ እምላክም ነው። እግዚአብሔር ታሪክን ሁሉ የሚቆጣጠር እምላክ ነው። ትዕቢት (ኩራት) ምንጊዜም የሚመራው ወደ ውድቀት ነው። ግስሰብ ወይም አገር ከታበየ ውድቀት እርቅ አይሆንም (ምሳ. 6+17፣ 11+2፣ 16+18፣ 29+23)። ስለዚህም እያንዳንዳችን በሌላው ላይ ስምናደርገው ነገር ሁሉ ተጠያቂዎች ነን፣ ስጌታም መልስ እንስጣለን። የጌታ ሕዝብ ምንጊዜም ከመከራ ነፃ አይሆንም፣ ጌታ ግን በድል የወጣዋል።

የመጽሐፉ ንድፍ

በኤዲምያስ ላይ፣
ስለሚመጣው ፍርድ
መነገሩ ቁ.14

እስራርው ታላቁ የጌታ
ቀን ቁ. 15፣ 16

የእስራኤል
መታደስና የጌታ
መንግሥት መቋቋም
ቁ. 17-21

ማጠቃለያ

ነዚህ አብድዩ ኤዲምያስ ከትዕቢት የተነሳ እንደምትወድቅ ይናገራል። የሚፈርድባት ራሱ እግዚአብሔር ነው። በእህቷ በይሁዳ ላይ ስላደረገችው ግፍ ትክኖለኛ የሆነውን ፍርድ ይሰጣታል። በመሆኑም ኤዲምያስ ትጠፋለች (ቁ. 1-4)። እንዴት እንደምትጠፋና ስምን እንደምትጠፋ በአብድዩ በኩል በዝርዝር ተነግሯል (ቁ. 5-14)። በተጨማሪም የእግዚአብሔር መንግሥት መገለጹና እስራኤልም የመታደስ ዘመን እንደሚመጣ ተነገረ (ቁ. 15-21 ተመልከት)። በዙሪያ ያሉ አገሮችም በእስራኤል ላይ ካሳዩት መጥፎ ባሕርይ የተነሳ ይቀጣሉ። ባሰፉት ዘመናት በእግዚአብሔርና በሕዝቡ ላይ የተነሱ ቅጣታቸውን ከእርሱ ተቀብለዋል። ገና ወደፊትም የሚቀጡ ይኖራሉ (መዝ. 2)።

ትንቢተ ዮናስ

የእግዚአብሔር ታላቅ ምህረት

«ተነስተህ ወደዚያች ወደ ታላቁቱ ከተማ ወደ ነንዌ ሂድ፤ ክፋታቸውም ወደ ፊቱ ወጥቶአልና በእርስዋ ላይ ስበክ » (ዮና. 1÷2)

እግዚአብሔር ርኅራኄው ሰሰው ሁሉ ነውን? እግዚአብሔር እርሱን የማይወዱትንና ለቃሉ የማይታዘዙትን እያወቀ ለእነርሱም የምሕረት እጁን መዘርጋት ይኖርበታልን? በምሥራቅ አገሮች ብዙዎችን ሕዝቦች ያጠፋች አሦር በእውነት ያን ክፋት ሁሉ እድርጋ እያሰች፤ እግዚአብሔር ርኅራኄ ማሳየቱ ተገቢ ነበር? እግዚአብሔር ኃጢአተኛው ይሞት ዘንድ ሳይሆን፤ ከመንገዱ ተመልሶ በሕይወት ይኖር ዘንድ ይፈልጋል (ሕዝ. 18÷23፣ 32 1ኛ ጢሞ. 2÷4)።

ጸሐፊው፡- ዮናስ

ዘመን፡- ወደ 780/770 ዓ.ዓ. ገደማ

እርዕስት፡- የእግዚአብሔር ታላቅ ምህረት

ቁልፍ ጥቅሶች፡- 2÷9፣ 4÷2፤ 4÷11

ቁልፍ ቃላት፡- ትልቅ፣ እዘጋጀ፣ ንስሐ መግባት

ዋና ዓላማዎቹ

የጌታ ልጆች በመጥፋት ላይ ላሉ ሕዝቦች የእግዚአብሔርን ቃል የማስተላለፍ ኃላፊነት እንዳሰባቸውና እግዚአብሔር በንስሐ ወደ እርሱ የሚመለሱትን በምህረት የሚቀበላቸው መሆኑን ያስንገዛል (ኤር. 18÷7-10፣ 2ኛ ጴጥ. 3÷9)። ስሰው ዘር ሁሉ የደህንነትን ወንጌል መናገር፤ የእያንዳንዱ አማኝ ኃላፊነት መሆኑን ለማሳየት ነው (ሕዝ. 3÷16-18፣ 1ቆሮ. 9÷16)። የዮናስ በዓሣው ሆድ ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት ቆይቶ መውጣቱ፤ የክርስቶስ ሞትና ትንሳኤ ምሳሌ መሆኑን ያመለክታል (ማቴ. 12. 12÷40-41)።

አስተዋጽኦ

- I. የዮናስ አለመታዘዝ (ምዕ.1) - ኩብላዩን ዮናስ እግዚአብሔር እንደመሰለው
- II. የዮናስ ጸሎት (ምዕ. 2) - ጸሎቱ ንስሐ መግባቱና ሰዕስቱ (2÷10)
- III. የዮናስ መታዘዝ (ምዕ. 3) - ስብከቱና የተገኘው ውጤት
- IV. የዮናስ መቆጣት (ምዕ.4) - ለዮናስ የተሰጠው ትምህርት

ጸሐፊው

1. የሰሙ ትርጉም፡- የዮና ማለት ርግብ ማለት ነው (1÷1)።

ሰለቤተሰቡ፡- የአማኑል ልጅ እንደሆነ ተጠቅሶአል (2ኛ ነገ. 14÷25)

መኖሪያ ቤቱ፡- በሰሜኑ እስራኤል በገሊላ ክፍለ ሀገር ከናዝሬት በስተሰሜን ምሥራቅ ላይ እንደሚገኝ ይገመታል (ኤር.1÷1)

2. የነቢይነት አገልግሎት

- እንደሌሎቹ ነቢያት የነቢይነት ጥሪ ነበረው። በአሦራውያን ላይ የነበረው አመለካከት፣ ከእንደ የጌታ አገልጋይ የማይጠበቅ ሃይነት ከመሆኑ የተነሳ ለጌታ ለመታዘዝ ፈቃደኛ አልነበረም። ጌታ የእይሁድ አምላክ ብቻ ሳይሆን የአሕዛብም አምላክ እንደሆነ ለዮናስ በሚገባ አስተምሮታል።

- በዳግማዊ ኢየሩታልም ዘመነ መንግሥት የነበረ ነቢይ ሲሆን የሰበከውና ያገለገለው በሰሜኑ መንግሥት በእስራኤል ነበር (2ኛ ነገ. 14÷25)።

3. የዮናስ መጽሐፍ

- የነቢዩን የሕይወት ታሪክ በክፍል በምስክርነት መልክ ሰለማያቀርብ ከሌሎች የትንቢት መጽሐፍ ለየት ያደርገዋል። እግዚአብሔር የእይሁድ ብቻ ሳይሆን የዓለም ሕዝቦች ሁሉ አምላክ መሆኑን ይገልጻል። እርሱም ፍጥረትን ሁሉ ይወዳል፤ መሐረ ሰለሆን ለዎች ሁሉ ንብሐ እንዲገቡ የሚፈልግ አምላክ መሆኑን ይገልጻል (ዮሐ. 3÷16፣ ዮና. 4÷2፣ 11፣ 2÷5፣ 10፣ 3÷10)።

- ዮናስ በዓሣው ሆኖ ለሦስት ቀንና ለሦስት ሌሊት መቆየቱን ይገልጻል፤ ይህም በእግዚአብሔር ትዕዛዝ በእርግጥ የተደረገ ታሪክ እንጂ የፈጠራ ታሪክ አለመሆኑን ጌታ ኢየሱስ በማቴዎስ 12÷39-41 ላይ አረጋግጦአል።

እግዚአብሔር ሕዝቦችን ሁሉ የሚያስተዳድር እንደሆነ አንግራሰን (ዮና. 1÷2፣ 3÷2፣ 9፣ 10)። ስለዮናስ የእግዚአብሔር መልእክተኛ ሲሆን ለአሕዛብ አገር ሽኩም ያልነበረው አገልጋይ እንደሆነ አንመለከታለን። እንደዚሁም እስራኤል የጌታ በመሆኗ ትታበይ ነበር። ዮናስም እስራኤልም አለመታዘዛቸው በጉልህ ይታያል (ዮና. 1÷3፣ 9፣ 2÷1-9፣ 4÷1-3፣ 9)። የአሕዛብ አገሮችም የወንጌል መልእክት ከደረሳቸው ወደጌታ ይመለሳሉ (ዮና. 1÷13፣ 14፣ 16፣ 3፣ 5-9)።

ስን መለኮታዊ መልእክት

እግዚአብሔር በሰሙ ለተጠራነው ብቻ ሳይሆን፤ ገና ወደ እርሱ ላልመጡም ያስባል። ወንጌል ለዓለም ሕዝብ ሁሉ መዳረስ አለበት (ማቴ. 28÷18-20፣ ማር. 16÷15)። የጌታን ጥሪና ትዕዛዝ አክብረን መቀጠል ይገባል፤ ይህም ከፍጹም ልብ፤ ከፍቅርና ጌታን ከመፍራት፤ ነፍሳትንም ከመውደድ የተነሳ መሆን ይኖርበታል።

እግዚአብሔር ሽብትን ማምለጥ አንችልም (መዝ. 138 (139) ÷7-10)፤ ንስሐ መግባት/ራስን በጌታ ፊት ማዋረድ ዋጋ እንዳለው፤ ለጌታ አስመታዘዝ የሚያስከትለው ጦከ/ችግር፤ እግዚአብሔር ወደእርሱ ለሚመለሱ ምህረቱን እንደሚያሳይ፤ እንደጌታ ፈቃድ የሆነ ጸሎት መልስ እንዳለውና ጌታ የተአምራት አምላክ በመሆኑ እርሱ ሲፈቅድ፤ በራሱ ጊዜ እንደሚያደርግ ያስረዳል።

የዮናስ በዓሣው ሆኖ ቆይቶ በሕይወት መውጣቱ፤ የክርስቶስ ከመቃብር የመውጣቱ ምሳሌው ነበር (ዮና. 2፣ ማቴ. 12÷39-41፣ ሉቃ.11÷30)።

የዮናስ መጽሐፍ ንድፍ

የዮናስ አስመታዘዝ ምዕ. 1	የዮናስ ጸሎት ምዕ. 2	የዮናስ መታዘዝ ምዕ. 3	የዮናስ መቆጣት ምዕ.4
-------------------------	-------------------	-----------------------	----------------------

ማጠቃለያ

ዮናስ ከጌታ ፊት መከብላሉ (ምዕ. 1) ንስሐ በመግባት ወደጌታ መጸለፍን (ምዕ.2) ከዚያም ለጌታ መታዘዙን (ምዕ. 3) ሆኖም ለአሦራውያን የጠነከረ ልብ እንደነበረው ጌታም ትምህርት እንደሰጠው (ምዕ. 4) ተመልክተናል።

እንደዚሁም ዛሬ ጌታ መልዕክተኞችን ወደጠፋ ነፍሳት መላክ ይፈልጋል፤ ምልጃን ይሰማል። ከእትማችን በላይ በሆነ ነገር ላይ እርሱ ሥልጣን አለው፤ ተአምር ያሳየናል። ለነፍሳት ሁሉ ምህረቱን ማሳየት እንደሚወድ ሊያስተምረን ይፈልጋል። ለዮናስና ለነገዩ ሕዝቦች በተለያየ መንገድ ምህረቱን አሳይቶአል። ለእኛና ላልዳኑትም ምሕረቱን መግለጽ እንደሚፈልግ እውቀት ወደእርሱ እንጨህ ለእርሱም ለመታዘዝ ራሳችንን እንስጥ።

ትንቢተ ናሆም

«ለነነዌ ወዮላት»

መግቢያ

እሐፊው :- ናሆም
 ዘመን :- ከ663 ዓ.ዓ. በኋላ፣ ከ612 ዓ.ዓ. በፊት (ናሆ. 2÷6-8፤ 3÷8-10)
 ርዕሰ :- የነነዌ ውድቀት
 ቁልፍ ጥቅስ :- ናሆ. 13÷7÷8
 ቁልፍ ቃላት :- «በእንቺ ላይ ነኝ፤ ፍጻሜ፤ ነነዌ»

የመጽሐፉ ዓላማዎች

- የነነዌን ሕዝብ መጥፋት ማስታወቅ፤
- የእግዚአብሔርን ቅን ፍርድ መግለጽ፤
- በዓለም ሕዝብ ላይ የሚመጣውን ፍርድ መግለጽና
- እግዚአብሔር ይሁዳን እንደማይተዋት መግለጽ ናቸው።

አስተዋጽኦ

- I. የነነዌ ፈራጅ (ምዕ.1)
 «እግዚአብሔር በፍርድ አማካይነት የሚሰጠው ምሕረት»
- II. የነነዌ መፈረድ (ምዕ. 2)
 (የነነዌ መወረርና መውደቅ)
- III. ነነዌ ፈጽሞ የምትጠፋበት ምክንያት (ምዕ. 3)
 «ኃጢአትዋ ለፍርድ እንዳበቃት»

እሐፊው

የናሆም የሰሙ ትርጉም «እጽናኝ» ማለት ሊሆን ስለእርሱም ሆነ ስለቤተሰቡም በዝርዝር የተገለጸ ነገር የለም። ይኖርበት የነበረው ከተማ ከይሁዳ ከተሞች አንዱ ይመስላል። ስሙ ኢልቅሱ ይባል ነበር (1÷1)። ምናልባት ከኢየሩሴም በስተደቡብ ምዕራብ 20 ማይል ርቆ የነበረ ቦታ ላይሆን እንዳልቀረ ይታስባል።

መልእክቱን ከጌታ የተቀበለው በራዕይ መልክ ነበር። ነቢዩም ስለነነዌ ውድቀትና ይሁዳ በጌታ እንደምትጠበቅ ተናግሯል (1÷1 15÷2)።

የመጽሐፉ ዋና ሃሳብ

የእግዚአብሔር ሁሉን ቻይነትና ፈራጅነት በግልጽ ያስቀምጣል (ናሆ. 1÷2-8)። ነነዌ ስትወድቅ፤ ይሁዳ እንደምትጠበቅ ይናገራል (ናሆ. 1÷9)። የናሆም ትንቢት በጽሑፍ ለፍሮ የነበረው በግጥም መልክ እንደነበረ፤ ይነገራል (ናሆ. 1÷2-11)። ይሁዳን ያስጨነቀች ነነዌ ሲፈረድባት፤ ለይሁዳ መዳንና ጥበቃ ይሆንላታል (ናሆ. 1÷12-15)። የቀሩት ምዕራፍች (ምዕ. 2 እና 3) የእሦር ከተማ ነነዌ ፈጽሞ እንደምትጠፋና የሚደርስባትን ፍርድ ይገልጻል።

ይህ መጽሐፍ በትምህርተ መለኮታዊ አቀራረብ ከነኢሳይያስና ኤርምያስ ይለያል (ናሆ. 1÷3-6)። እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚጠብቅ (1÷7) እና ጠላቶቹን የሚያጠፋ መሆኑ በግልጽ ተቀምጦአል (1÷2፤ 6)። የእሦር ወንጀልና ፍርድ በነነዌ ላይ እንደሚመጣበት በግልጽ ተነግሮአል። ይሁዳ መከራና ሐዘን ደርሶባት ነበር።

ስነ መለኮታዊ መልእክት

እኛ የምንኖርባት ዓለም በግብረገብ (በሞራል) የተበላሸችና ለነፍስ ጭንቀት የሚያስከትሉ ነገሮች የበዛባት ናት። እግዚአብሔር ደግሞ እፍቃሪ ብቻ ሳይሆን ተበቃይ ፈራጅ እምላክ፤ እንዲሁም በእርሱ የሚታመኑትን ዐውቆ የሚጠብቃቸውም ነው። ትዕቢት ምንጊዜም ወደ ውድቀት ይመራል። እግዚአብሔር ሲያደርግ ያለውን አስቀድሞ በታማኝ ባሪያዎቹ በኩል ይገልጻል። ጌታ እምላክ የሕዝቡን ጠላቶች ይጥላቸዋል (ይፈርዳል) (ናሆ. 1÷15)፤ ሮሜ 10÷15)።

የናሆም መጽሐፍ ንድፍ

የነነዌ ፈራጅ ምዕ. 1	ፍርድ በነነዌ ላይ እንደሚመጣ መነገሩ ምዕ. 2	የነነዌ መጥፋት ምክንያት ምዕ. 3
-------------------	-------------------------------------	--------------------------

ማጠቃለያ

በናሆም መጽሐፍ የእግዚአብሔር ባሕርይ በግልጽ ተቀምጦአል። ጠላቶቹን የሚበቃል፤ እርሱን እምነው ለሚከተሉት ሙሉ ጥበቃ የሚያደርግላቸው እምላክ መሆኑን ተመልክተናል (ናሆ. 1÷7፤ 15)። ጌታ ኢየሱስ መከራ ለሚያሳዩን በቀልን፤ መከራ ለምንቀበል ዕረፍትን ያመጣልናል (2ኛ ተሰ. 1÷5-10)። በሕያዋንና በሙታን ላይ ሲፈርድ በእግዚአብሔር የተወሰነ እርሱ ነው (የሐዋ. 10÷42-43)።

ትንቢተ ዕንባቆም

«ጻድቅ በእምነት በሕይወት ይኖራል»

መግቢያ

እሳፊው :- ዕንባቆም

ዘመን :- በፖርቱጋል 9.9.

ርዕስ :- ከጥርጣሬ ወደ እምነት

ቁልፍ ጥቅስ :- ዕንባ. 1÷3፣ 2÷2፣ 4÷20፣ 3÷2

ቁልፍ ቃላት :- ለምን? ወዘተ!

ዓላማዎቹ

1. ነቢዩ ዕንባቆም ወገኖቹ ካጠፉት ጥፋትና ግፍ የተነሳ ተረብሾ ጌታን መጠየቁን ማሳየት
2. ጌታ ለዕንባቆም የሰጠውን ጥያቄ መልሶች መግለጽ
3. «ጻድቅ በእምነት በሕይወት እንደሚኖር» መግለጽ።

አስተዋጽኦ

- I. በባቢሎኖውያን በኩል በይሁዳ ላይ የሚመጣ ፍርድ (ምዕ. 1)
- II. በባቢሎኖውያን ላይ ስለሚመጣው ፍርድ መነገሩ (ምዕ. 2)
- III. የዕንባቆም ጸሎት በመዝሙር (ምዕ. 3)

እሳፊው

የስሙ ትርጉም ዕንባቆም ማለት «የሚያቅፍ» ማለት ነው።

በጌታ ነቢይ ሆኖ ቅተጠራ ሲሆን፤

ነቢይነቱም ለይሁዳ ነበረ (ናሆ. 1÷1)። አስራኤል (የስሜኑ መንግሥት) በአሦራውያን ተማርካ ተወስዳ ነበር (ዕንባ. 1÷6)። ባቢሎን ይሁዳን ለመውረር በመዛት ላይ ነበረች (በይሁዳ ከተናገሩት ነቢያት ዕንባቆም እንዲሁ ሲሆን እርሱም የመጨረሻው የይሁዳ ነቢይ እንደነበረ ይነገርለታል። ትንቢቱን የተናገረው ከ621-609 ዓ.ዓ. ወይም ከ609-598 ዓ.ዓ. እንደነበረ ይነገራል (2ኛ ነገ. 23÷1-24÷20፣ 2ኛ ዜና 36÷1-10)።

ዕንባቆም ያገለገለበት ዘመን

አኢየሩሳሌም ውድቀት አስቀድሞ በንጉሥ ኢዮአቂም ዘመን መንግሥት ያገለገለ ይመስላል (ዕንባ. 1÷5-6)። በዘመኑ ባቢሎኖውያን የገነኑ ነበሩ (ዕንባ. 1÷5-13)። በነቢዩ ዘመን በይሁዳ ሕዝብ መካከል የነበረው ግፍና በደል፣ በጌታ ፊት እንዲከራከር አደረገው (ዕንባ. 1÷1፣ 3÷1)። ዕንባቆም የጸለየው ጸሎት ለሰእንዚአብሔር ሕግና ፍትሕ አላቢ መሆኑን ያመለክታል (ዕንባ. 1÷3-4፣ 13)። ለሰእንዚአብሔር ሁሉን ጽድነትና ባሕርይ እምነት ነበረው (ዕንባ. 1÷12-14)። የቤተ መቅደስ እምልኮ ልምምድ አልፏል (ዕንባ. 3÷1-19)። ዕንባቆም ምናልባት ከሌዋውያን ወገን ላይሆን አይቀርም፤ በመቅደስ በመዝሙር አገልግሎት (2ኛ ዜና 25÷1-8)። ዕንባቆም የይሁዳ ፖለቲካ መሪዎች በሕዝቡ ላይ ያደረሱት ግፍ እጅግ ቆጭቶት በጌታ ፊት ተከራክሮአል፤ አልቅሶላል፤ የወድታ አላቡን በጸሎት መዝሙር በጽሑፍ ለሕዝቡ አቅርቦአል (ዕንባ. 3÷1-19)።

ይህ ነቢይ ለአገልግሎት የጠራውን ጌታ ያውቀዋል፤ በታማኝነት ያመልከዋል ያገለግለዋል። ከዚህም ጋር በእምነት ይጸልያል፤ ከጌታም መልስ ተጠባብቆ ያገኛል። በሁኔታዎች መበላሸት የተረበሸ ቢመስልም ልቡ በእምነት ላይ የተደገፈ አገልጋይ ነበር።

የመጽሐፉ ጠቅላላ ገጽታ

ነቢዩ በምዕ. 1 ያቀረበው የመጀመሪያ ጥያቄ፤ «እንዚአብሔር ለምን በግፈኞች አይሁዶች ላይ ፍርዱን እያመጣም?» በማለት ይጠይቃል (ዕንባ. 1÷1-4)። ጌታም ባቢሎኖውያንን በይሁዳ ሕዝብ ላይ በማምጣት እንደሚቀጣቸው ተናገረ (ዕንባ. 1÷5-11)። «ከላዳውያን» በጌላ ባቢሎኖውያን ተብሎታል።

የዕንባቆም ሁለተኛ ጥያቄ፤ «ኃጢአተኛው ለምን ጻድቁን ይቀጣል?» (ዕንባ. 1÷12-2÷1) አንዚአብሔር የራሱን ሕዝብ ለመቅጣት ባቢሎኖውያንን የመጠቀሙ ምሥጢር አልገባውም። ጌታ ግን ምሥጢሩን ያውቃል፤ የአሠራር ሥልጣኑ የእርሱ ነው።

በምዕራፍ 2 ጌታ በባቢሎኖውያን ላይ ስለሚመጣው ፍርድ ይናገራል። ጻድቃን ቅሬታዎች በሕይወት ለመኖር በእምነታቸው ጸንተው መኖር ነበረባቸው «ጻድቅ በዕምነቱ በሕይወት ይኖራል» (ዕንባ. 2÷1-5፣ ዘካ. 2÷4-5)። የዓለምን ሁኔታ ሁሉ የሚቆጣጠር እምነት በላይ በሰማይ ይኖራል (ዕንባ. 2÷20)። ይህም ለነቢዩ ጥያቄ አስደናቂ የሆነ ምላሽ ነበር።

በምዕራፍ 3 ዕንባቆም ጸሎቱን በመዝሙር ያቀርባል። አንዚአብሔር ፍርዱን ሲያመጣ ምሕረት እንደሚደረግ ይለምናል (3÷1-2)። በመጀመሪያ ጌታን ስለየው ራዕይ ያመለካል (ዕንባ. 3÷1-2)። ጌታ ተዋጊና ፈራጅ ሆኖ ይመጣል አለ

(ዕገባ. 3÷3-15፤ በጸግ. 33÷2፤ ኢሳ. 63÷1-6፤ ራዕ. 6÷1-19÷16)። በመጨረሻም ነቢዩ በጌታ ደስ መሰኘቱን በመዝሙሩ ገለጸ (ዕገባ. 3÷16-19)።

ስነ መስኮታዊ መልእክት

ጌታን እግዚአብሔር በእምነት፣ በእምልኮና በጸሎት ማወቅ እስፈላጊ ነው። ዕንባቆም ለዚህ ሕይወቱን ሰጥቶአል። በመሆኑም የእገልግሎትን ጌታ ዐውቆ በታማኝነት አገልግሎቱን። ከእኛም የሚፈለገው ይኸው ነው። ያለንባት ዓለም በግፍና በደል የተሞላች ብትሆንም፤ ጌታ ከቤቱ ጀምሮ ኃጢአኞችን ይቀጣል፤ ዝም ብሎ አያልፍም (1ኛ ጴጥ. 4÷17-18)። ጸድቅ ሰው በሕይወት መኖር የሚችለው በእግዚአብሔር ላይ ባለው እምነት ጸንቶ በመኖሩ ነው (ዕገባ. 2÷4፤ ሮሜ 1÷17፤ ገላ. 3÷11)። የጌታ ልጆች፣ በእምነታቸው ጸንተው ስለሚሆነው የውስጥና የውጭ ሁኔታ የጌታን ፊት በጸሎት ቢፈልጉ እርሱ በፈቀደ ጊዜ፣ በፈለገው ዓይነት መልሱን ይሰጣል (ዕገባ. 2÷2-3፤ ዕገባ. 3÷1-2)። እግዚአብሔርን ተማምኖ መጠበቅ ደስታን ያመጣል (ዕገባ. 3)። ክርስቲያን በመከራ ሲያልፍ እምላኩን በትዕግሥት መጠበቅ አለበት (ዕገባ. 3÷16-19)

የዕንባቆም መጽሐፍ ሥዕላዊ መግለጫ (ገጽ 6)

በባቢሎናውያን በኩል፣ በይሁዳ ላይ የሚመጣ ፍርድ ምዕ. 1	ለሰሚመጣው ፍርድ መነገሩ ምዕ. 2	ምሕረት እንደሚደረግ በመዝሙር መጽሐፍ ምዕ. 3
---	-----------------------------	-------------------------------------

ማጠቃለያ

የነቢዩ ዕንባቆም ሽክም ቀላል አልነበረም። የይሁዳ መሪዎችን ግፍ እይቶ ጌታን ጠየቀ። ጌታም መልስ ሲሰጠው ከሰዳውያንን (ባቢሎናውያንን) በማምጣት እንደሚቀጣቸው ነገረው (ምዕ. 1)። ይሁዳን የሚያስጨንቁ ባቢሎናውያንንም ደግሞ ጌታ እንደሚፈርድባቸው ተናገረ (ምዕ. 2)። ዕንባቆም እግዚአብሔር በኩፋኑ ላይ ሆኖ ሁሉን እንደሚቆጣጠር፣ ኃጢአተኞችንም እንደሚቀጣ ተገነዘበ። ፍርዱን የሚያመጣ እምላክ በዘመናት መካከል የወደደውን ሲያደርግ ምሕረቱን እንዲያደርግ በመዝሙር መልክ በጸሎት እቀረብ። በእምላኩ ላይ እምነቱን በማጽናት ጌታ በሚሠራው ሥራ ሁሉ ጸድቅና እውነተኛ መሆኑን በመረዳት በደስታና በተስፋ ተሞላ (ምዕ. 3)።

ይህ መጽሐፍና የነቢዩ ሕይወት ለዛሬ ቢተክርስተያንና አገልጋይ በዓለም ላለው እንቅስቃሴ የበላይ ተቆጣጣሪ እምላክ እንዳለ ያሳውቃል። እርሱም አዋቂ ፍርዱን እውነተኛ ነው። እንደ ዕንባቆም በጸሎትና በእምነት ጌታን መፈለግ ይኖርብናል።

ትንቢተ ሶፎንያስ

«ታላቁ የእግዚአብሔር ቁጣ ቀን ሳይደርስባችሁ...
እግዚአብሔርን ፈልጉ፤ ጽድቅን ፈልጉ»

ጸሐፊው ፡- ሶፎንያስ (1+1)

የተጻፈበት ዘመን ፡- ወደ 7ኛው ክፍለ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በፊት ገደማ

ርዕስ ፡- የእግዚአብሔር ቀን መቅረብ (1÷7፤ 1÷14)

ቁልፍ ጥቅሶች ፡- 1÷15፤ 2÷3)

ቁልፍ ቃላት ፡- ሰው የማይኖርበት፣ የጌታ ቀን፣ በመሐከል

የመክፈቻ ክፍሎች ፡- ፍርድ (1÷14-18) መመለስ (3÷14-17)

ዋና ዓላማዎቹ

1. በኃጢአቷ ምክንያት በይሁዳ ላይ ፍርድ እንደሚመጣ መነገሩና «ታላቁ የጌታ ቀን»
2. በመጨረሻው ዘመን በእይሁዶች ላይ የሚመጣውን ፍርድ
3. በእሕዛብ ላይ በመጨረሻው ዘመን የሚመጣውን ፍርድ መናገር ናቸው

አስተዋጽኦ

I. የጌታ ቀን መቅረብ (ምዕ. 1)

- ሀ. መግቢያ፣ ፍርዱ ዓለም እቀፋዊነት (ቁ. 1-3)
- ለ. ፍርዱ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ላይ ማተኮሩ (ቁ. 4-13)
- ሐ. ከጌታ ቁጣ ቀን ማምለጥ እንደሚቻል (ቁ. 14-18)

II. የእግዚአብሔር ፍርድ በእሕዛብ እገጦች (ምዕ. 2)

- ሀ. ንስሐ እንዲገቡ መጥራት (ቁ. 1-3)
- ለ. በፍልስጥኤማውያን (ቁ. 4-7)
- ሐ. በሞአብና በእሞን (8-11)
- መ. በኢትዮጵያውያን (ቁ. 12)
- ሠ. በአሦራውያን (ቁ. 13-15)

III በይሁዳ ላይ የሚመጣው ፍርድና የቅሬታው መዳን (ምዕ. 3)

- ሀ. በኢየሩሳሌም ላይ የሚመጣው ፍርድ (ቁ. 1-5)
- ለ. ኢየሩሳሌም ንስሐ ስመግባት እምቢ ማለቷ (ቁ. 6-8)
- ሐ. የቅሬታው መዳን፣ መጨው የበረከት ዘመን (ቁ. 9-20)
- ንስሐ የመግባት ተስፋ (ቁ. 9-13)
- የመመለስ ተስፋ (ቁ. 14-20)

ሶፎንያስ

የስሙ ትርጉም፡- ሶፎንያስ ማለት በእግዚአብሔር የተጠበቀ፣ የተስወረ ማለት ነው። ከይሁዳ ነገሥታት ዘር ሐረግ የሆነ አገልጋይ ነበር (1÷1)። ምክንያቱም የኖረውም በኢየሩሳሌም ከተማ እንደነበረ ይገመታል (1÷10-11) እነዚህን ቦታዎች እውቆ መጥቀስ እንድንገምት ያደርጋል።

እንደ ኢርምያስ በኢየሱስ ዘመን መንግሥት በ648 ዓ.ዓ. ገደማ በይሁዳ ተወላደ (2ኛ ነገ. 22÷1፣ ዕብ. 11÷37) ንጉሥ ሕዝቅያስ ስሶፎንያስ ቅድመ አያቱ ነው። አገልግሎቱን ከኢርምያስና ናሆም ቀደም ሲል ጀምሮ ይሆናል።

የአገልግሎቱ ዘመንና የማሕበራዊ ኑሮው ሁኔታ

ታሪካዊ አቀማመጡ በይሁዳ ንጉሥ በኢየሱስ ዘመን ስብከት ሰበክ (ሶፎ. 1÷1)። የበዓል እምልኮና የጣዖታት እምልኮ በየከረብታው ይደረግ ነበር (ሶፎ. 1÷4-5)። የሶፎንያስ ስብከት ንጉሥ ኢየሱስ ላደረገው መነቃቃት ትልቅ አስተዋጽኦ አድርጎአል (2ኛ ዜና 34-35፣ 2 ነገ. 22-23)። የሶፎንያስና የኢየሱስን ታሪካዊ አቀማመጥ የሚሳይ ሠንጠረዥ እንደሚከተለው ቀርቧል።

640 ዓ.ዓ.	ኢይስያስ በይሁዳ ነገሠ
632 ዓ.ዓ.	ኢየሱስ አግዚአብሔርን ፈሰገ
628 ዓ.ዓ.	የኢየሱስ የመጀመሪያ ተሃድሶ (መነቃቃት) 1÷4-5 ጣዖታትን ማፍረስ
625 ዓ.ዓ.	የሶፎንያስ አገልግሎት
621 ዓ.ዓ.	የኢየሱስ ዋናው መታደስ (መነቃቃት)
609 ዓ.ዓ.	የኢየሱስ መሞት

የማንበራዊ ኑሮ ሁኔታ

ሶፎንያስ ትንቢቱን ከማስተላለፉ በፊት በይሁዳ የፖለቲካ፣ የማሕበራዊ ኑሮና የጎይማናት ሰውጦች ተካሂደዋል። ሁለት ፖለቲካዊ አብዮቶች ተፈራርቀዋል። እንደኛው የምናሌና የልጁ መሞት፣ የይሁዳ ሕዝብ ከበዓልና ከክነፃናውያን ጣዖታት እምልኮ ወደ ጌታ ዘወር እንዲሉ አድርጎአቸዋል (2ኛ ነገ. 21÷1-18፣ 2ኛ ዜና 33÷1-9)። ኢየሱስና ሶፎንያስ ሕዝቡ ወደ ጌታ እንዲመሰሱ አደረጉ ማለት

ነው። ሁለተኛው የአሦር ንጉሥ በ627 ዓ.ዓ. አካባቢ ሞተና ኢየሱስና ይሁዳ ለአሦር ከመገበር ነፃ ወጡ።

4. ነቢዩ ሶፎንያስ የተጫወተው የነቢይነት ሚና
በተሰይ ከ633 ዓ.ዓ. እስከ 623 ዓ.ዓ. ድረስ ከፍተኛ አገልግሎት ሰጥቷል ማለት ይቻላል። ሶፎንያስ በኢየሱስ ዘመን መንግሥት መጀመሪያ ላይ መጽሐፉን ጽፎት ይሆናል (ሶፎ. 1÷3-6)።
5. ሶፎንያስ ይሁዳ በ586 ዓ.ዓ. እንደሞትወድቅና በ536 ዓ.ዓ. እና በጊላ ከባቢሎን ስለሚመለሱበት ሁኔታም ተነበየ።
6. በመሢሐ በኩል ስለሚሆነው ስለመጨረሻው ፍርድም ሶፎንያስ ተናግሮአል።

የሶፎንያስ መልእክት ይዘት

1. ይሁዳ ጌታን ረስታዋለች (1÷6-12፣ 31÷2)
2. ጌታ ጣዖት እምላኪዎችንና ኃጢአተኞችን ይፈርዳል (1÷4-6፣ 8÷12)
3. ጌታ ቁጣውን ይገልጻል፤ በዚያ ቀን ማንም አያመልጥም (1÷7፣ 14÷15-17÷18)
4. የእግዚአብሔር ፍርድ ዓለም አቀፋዊ መሆኑ (1÷18፣ 2÷4-15፣ 1÷2-3)
5. እግዚአብሔር ሁሉን የሚያስተዳድር የበላይ መሆኑ (2÷11፣ 3÷10÷9)።
6. ለእግዚአብሔር ቅሬታዎች ኖረው መዳናቸውን ያስረዳል (ምዕ. 3÷11-20)።

ስነ መስኮታዊ መልእክት

- የእግዚአብሔር ሕዝብ ከጌታ ተስፋ እንደሚያስፈልገው ሁሉ የማስጠንቀቂያ መልእክትም ያስፈልገዋል።
- ከእግዚአብሔር መደበኛ የትም ማምሰጥ አይቻልም። እግዚአብሔር በሚገኝበት ጊዜ መፈለግ አስፈላጊ ነው። ጌታ ፍርዱን የሚያመጣ ቢሆንም ንስሐ ስንገባ ከታላቅ ፍቅሩ የተነሳ ምሕረት ያደርግልንና በረከቱን ያፈሰሳል።

የሶፎንያስ መጽሐፍ ንድፍ

የጌታ ቀን መቅረብ፣ ፍርድ በይሁዳ ላይ ምዕ. 1	በእሕዛብ አገሮች ላይ የጌታ ፍርድ እንደሚመጣ መነገሩ ምዕ. 2	ፍርድ በይሁዳ ላይ፣ የቅሬታው መዳን፣ መጨው የበረከት ዘመን ምዕ. 3
--------------------------------------	---	--

ማጠቃለያ

ነቢዩ ሶፎንያስ በይሁዳ ሕዝብ ላይ የሚመጣው የፍርድ ቀን መወሰኑን ተናግሯል። ምክንያቱም ሕዝቡ ጌታን ትቶና ረስቶ በእሊምንና ሌሎችን ጣዖታት በማምሰኩ ነው (ምዕ. 1)። የእሕዛብ አገሮችም ንስሐ ካልገቡ ፍርድ እንደሚመጣቸው ተንበዮአል (ምዕ. 2)። በመጨረሻም አይሁዶች ኃጢአት መሥራታቸውን ከቀጠሉ ፍርድ፣ ንስሐ ክግብ ደግሞ የሕይወት መታደስና በረከት እንደሚመጣ በመናገር ትንቢቱን አጠቃልሎአል (ምዕ. 3)። ይህ ሁሉ ለቤተክርስቲያን ትልቅ ትምህርት ነው። ኃጢአት ፍርድን ያስከትላል፤ በንስሐ ወደ ጌታ መመለስ ግን በረከትና የሕይወት መታደስን ያመጣል።

ከምርኮ በኋላ የተናገሩ ነቢያት

(ሐጌ፣ ዘካርያስና ሚልክያስ)

እነዚህ ትንቢታዊ መልእክቶቻቸውን በጽሑፍ ያሰፈሩት ከባቢሎን ምርኮ መልስ ነው። ከብሉይ ኪዳን የእስራኤል ነቢያት የመጨረሻዎቹም እነዚህ ከላይ የተጠቀሱት ናቸው።

ትንቢተ ሐጌ

«ለየትኛው ነገር ቅድሚያ ትሰጣላችሁ?»

ጸሐፊው ፡- ነቢዩ ሐጌ

ዘመን ፡- ወደ 6ኛው መቶ ዓ.ዓ.

ርዕስ ፡- ቤተ መቅደሱን እንደገና መገንባት

ቁልፍ ጥቅስ ፡- 1+14-15፣ 2+4-5

ቁልፍ ሐረጎች ፡-

«የእግዚአብሔር ቃል ወደ እኔ መጣ»

«ይላል የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር »

«የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» (19 ጊዜ ተጠቅሶአል)።

ዓላማዎቹ

የእግዚአብሔርን ቃል በመዘንጋት ቸልተኛ የሆነውን ሕዝብ በቃሉ ማነሳሳት (መቀስቀስ)፣ የቆመውን የቤተመቅደስ ግንባታ ሥራ እንዲሠሩ ማሳሰብ (ዕዝ. 5÷1-2)፣ ጌታ ቤተመቅደሱን በክብር እንደሚሞላው የተስፋ መልእክት ማስተላለፍ (ሐጌ 2÷1-9)፣ የረከሰው ሰው እንደሚገኝና እንደሚባረክ መልእክት ማስተላለፍና ለዘሩባቤል የተሰጠ ተስፋ፣ በክርስቶስ በኩል ስለሚሆነው በረከት መናገር ናቸው (ሐጌ 2÷20-23)።

እስተዋጽኦ

1. ቤተ መቅደሱን ለመሥራት ቀዳሚውን ቦታ (ቅድሚያ) እንዲሰጡ ማሳሰብ (1÷1-2፣ 9)

ሀ. የራሳችሁን ወይስ የእግዚአብሔርን ቤት መሥራት ይኖርባችኋል? (1÷1-15)

ሰ. ምናምን የሆነውን (ትንሽ አነስተኛ! የተናቀውን) ቤተመቅደስ መሥራት ይኖርባችኋልን? (2÷1-9)

II ለቅድስና ቅድሚያ እንዲሰጡ ማሳስብ (2÷10-19)

III. ለዳዊት ለተሰጠው ተስፋ ቅድሚያ መስጠት (2÷20-23)

ጸሐፊው

ስለ ጸሐፊው ሐጌ የምናውቀው ነገር በጣም ትንሽ ነው (ዕዝ. 5÷1፤ 6÷14)። የሰሙ ትርጉም፡- «በዓል» ወይም «የበዓል አካባቢ» ማለት ነው። የተወለደው በምርኮ አገር በባቢሎን አንደኛው ይታስባል።

ከዘሩባቤል ጋር መጀመሪያ ከባቢሎን በ536 ዓ.ዓ. ወደ ኢየሩሳሌም ሄዷል (ዕዝ. 2÷2)።

አገልግሎቱን አስመልክቶ የቃሉን መልዕክት አስተላልፎ ወዲያውኑ ጥሩ ምላሽ ያገኘ ነበረ ቢኖር ሐጌ ነው (ምዕ. 1)። ዋና ስብከቱ ያተኮረው የቤተ መቅደሱ ግንባታ ሥራ እንዲጠናቀቅ ሕዝቡን በማነሳሳት ላይ ነበር። ሐጌና ዘካርያስ በነበረበት አገልግሎታቸው ጓደኞች ነበሩ (ዕዝ. 5÷1፤ 6÷14፤ ማር. 6÷7)።

ታሪካዊ አቀማመጥ

586 ዓ.ዓ. ኢየሩሳሌም ቤተመቅደስዋም በባቢሎን ወራሪዎች ፈረሰች

539 ዓ.ዓ. ቂርስ፣ ይገዛው የነበረ የፋርስ መንግሥት ኃይል መንግሥት ስለነበር። የባቢሎን መንግሥት ወደቀ።

538 ዓ.ዓ. አግዚአብሔር ቂርስ አይሁዶችን ወደገዛ ምድራቸው እንዲመለሱ እንዲፈቅድ ቀስቀሰው (ዕዝራ 1÷1-4)።

536 ዓ.ዓ. በዘሩባቤል አማካይነት አይሁዶች በመጀመሪያ ጊዜ ወደ ይሁዳ ምድር ማለትም ወደ አገራቸው ተመለሱ (ዕዝ. 1÷5-2፤ 70፤ ነህ. 12)። የተመለሱት ሕዝብ ቁጥር 50000 ነበር (ዕዝ. 2÷64-67)።

536-535 ዓ.ዓ.

1. የቤተ መቅደሱ ሥራ በዘሩባቤል ተጀመረ

2. የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ በኢየሩሳሌም፤ በቤተመቅደሱ አገጸር ተሠራ። የማደሪያ ድንኳን በዓል ተከበረ። መሥዋዕቶችም ቀረቡ (ዕዝ. 3÷1-6)።

535-534 ዓ.ዓ. ፡- በዙሪያ በነበሩ ባምራውያን የቤተመቅደሱ ግንባታ ሥራ ተቃውሞ ደረሰበት (ዕዝ. 4÷1-5)

534 ዓ.ዓ. - የቤተ መቅደሱ ሥራ ቆመ (ዕዝ. 4÷24)

536 ዓ.ዓ. - ዘሩባቤል የፋርስን ንጉሥ በመወከል፤ የአስራኤል ገዥ ሆኗል። ሊቀ ካህኑ ኢያሱ የሃይማኖታቸው መሪ ሆነ።

520 ዓ.ዓ. - ሐጌና ዘካርያስ በይሁዳና በኢየሩሳሌም ለነበሩት አይሁዶች፤ በአስራኤል አምላክ ስም ትንቢታዊ መልእክት አስተላልፈዋል (ዕዝ. 5÷1፤ ሐጌ 1÷1)።

516 ዓ.ዓ. - የቤተ መቅደሱ ግንባታ ሥራ ተጠናቀቀ (ዕዝ. 6÷14-15)።

458 ዓ.ዓ. - ዕዝራ ወደ ኢየሩሳሌም ሄዶ የአግዚአብሔርን ሕግ በማገዝብ ለተሃድሶ ጌታ ተጠቀመበት።

445 ዓ.ዓ. - የፋርስ ንጉሥ፤ ነህምያ ሄዶ የኢየሩሳሌምን ቅጥር ሥራ እንዲሠራ ፈቀደለት (ነህምያ 6÷15)፤ ሥራውም በ52 ቀናት ውስጥ ተጠናቀቀ።

የቤተ መቅደስ አስፈላጊነት

ቤተ መቅደሱ ለሁለት ነገሮች አስፈላጊ ነበር። ይኸውም ጌታ በእነርሱ መካከል ስለሆነና ሕዝቡም እርሱን ማምላክ ስላለበትና በቃሉ ማዕድ ዙሪያ ሕዝቡን ለማሰባሰብ፤ ሕዝቡም ባዳናቸው ጌታ እንዲደሰቱ ለማድረግ (ኢዱ. 3÷21፤ ዘዱ. 25÷8፤ የሐዋ. 7÷47-48፤ ኢሳ. 66÷1-2)።

የስነመለኮታዊ መልእክቶች

አግዚአብሔር የሠራዊት ሁሉ ጌታ (1÷2፤ 7፤ 9፤ 14÷ 2÷6-9፤ 11፤ 23)፤ ትዕዛዝ ሰጪ፤ የሁሉም የበላይ ኃላፊ እርሱ ነውና (1÷2፤ 3፤ 2÷10-14)። አግዚአብሔር የኢኮኖሚ ገቢ ምንጭ ሁሉ የሚወስንና የሚቆጣጠር ጌታ ነው (1÷5-11)። አግዚአብሔር የምንደገፍበት ታማኝ አምላክ ነው (215)።

እግዚአብሔር ሕዝቡን መባረክ ደስ ይሰጣል (ሐጌ 2÷10-19)። ለዘሩባቤል ብቻ ሳይሆን ለእያንዳንዱ ሰው የሚጠነቀቅ ጌታ ነው (2÷20-23)። ስለዚህም ሐጌ ከእኛ ፍላጎት ይልቅ ለእርሱ ፍላጎት ቀዳሚውን ሥፍራ መስጠት ይገባል (ማቴ. 6÷33)።

ተስፋ በሚያስቆርጥ ሁኔታ ላይ ሰንደርስ! ቀና ብሰን ጌታን ማየት አለብን፤ እርሱ መታደስንና መከናወንን ያመጣልናል! ደግሞም ሁኔታዎችን ሁሉ ይቆጣጠራል።

ስን መስከታዊ መልእክት

የእግዚአብሔርን ሥራ ችልልንል አይገባም! በሕይወታችንና እኛ ባለን ነገር ላይ እርሱ ጌታ እንዲሆን እንፍቀድለት (1÷4)። መከናወን እንዲመጣ ስጌታ ቀዳሚውን ሥፍራ በመስጠት ጌታን በመፍራት እንኑር (ዛ፡5፣ 7)።

የገቢ ሁሉ ምንጩ (የብርና የወርቁ) ባለቤት እግዚአብሔር ነው (2÷8)። የእግዚአብሔር ሥራ ወደፊት የከበረ ይሆናል (2÷9)። ሰዎች በጌታ ተገስጾውም አስመመሰሰቸው ጉዳትን ያመጣል (2÷17)። እግዚአብሔር ተስፋን የሚሰጥ የፍትር አምላክ ነው (2÷19)።

የሐጌ መጽሐፍ ንድፍ

ሰቤተ መቅደሱ ግንባታ
ሥራ ቅድሚያ ስጡ
ምዕ. 1÷1-2፤ 9

ለቅድስና ቅድሚያ ስጡ
ምዕ. 2÷10-19

ለዓዊት ለሰተጠሰው
ተስፋ ቅድሚያ
ስጡ
ምዕ. 2÷20-23

ማጠቃለያ

እግዚአብሔር በጊዜው ሐጌን ለሕዝቡ እስክስቶት የተጠቀመበት አገልጋይ ነው። አስደናቂ የሆኑ አራት መልእክቶችን አቅርቧል። በመጀመሪያው ሰብከት፣ ሕዝቡ ተነስቶ በጅምር የቀረውን ቤተመቅደስ እንዲሠሩ ጠራቸው (ሐጌ 1÷1-11)። በሁለተኛው ሰብከት የወደፊቱ ቤተመቅደስ በክብር እምንደሚሞላ በማጽናናት ተናገረ (ሐጌ 1÷12-15)። በሦስተኛው መልእክት፣ የረከሰው ሕዝብ ነጽቶ (ተቀድሶ) እንደሚባረኩ ተናገረ (ሐጌ 2÷10-19)። በአራተኛው መልእክት፣ ለዘሩባቤል የተሰጠውን ተስፋ አስተላለፈ (ሐጌ 2÷20-23)። ከላይ እንደተመለከትነው የሐጌ መጽሐፍ ሰዓራዊ ቤተክርስቲያን የሚሆኑ መልእክቶችን ይዟል።

ትንቢተ ዘካርያስ

«የእግዚአብሔር ዓላማ ምን ይሆን?»

እሐፊው - ዘካርያስ (ከምዕ. 1-8)፤ እንደዚሁም ሌላ ስሙ ያልተጠቀሰ ሰው (ከምዕ. 9-14) እንደጻፈው ይታስባል።

ዘመን - (520-518) ዓ.ዓ.

እርዕስት - የመሢሐ መምጣት (መገለጦች)

ቁልፍ ጥቅስ - 8÷3፤ 14÷9

ቁልፍ ቃላት - ትርጓሜ (ቁጥጥጥ)፤ ቅናት፤ ንጉሥ፤ አረኛ፤ ኢየሩሳሌም፤ አይቻለሁ፤ የሠራዊት ጌታ (52 ጊዜ)

ዋና ዓላማዎቹ

1. እስራኤላውን ወደጌታ እንዲመለሱ መምከር (1÷3-4)፤
2. ስለቤተ መቅደሱ ግንባታ ሕዝቡን ማጽናናትና
3. ወደፊት በመሢሐ በኩል የሚመጡትን ተስፋና በረከት ለቅሬታዎቹ ማስታወቅ ነው።

አስተዋጽኦ

I. ስምንት የማጽናናት ራዕዮች (ምዕ. 1-6)

II. አራት የተግላጽ ራዕዮች (ምዕ. 7-8)

ሀ. የተግላጽ መልእክት (ምዕ. 7)

ሰ. የተስፋ መልዕክት (ምዕ. 8)

III. ሁለት የእግዚአብሔር ቃል ሽክሞች (ምዕ. 9-14)

ሀ. የመጀመሪያው ሽክም (9÷1-11÷17)

ሰ. ሁለተኛው ሽክም (12÷1-14÷21)

እሐፊው

1. የስሙ ትርጉም፡- ዘካርያስ ማለት «እግዚአብሔር ያስታውሳል» ማለት ነው።
2. ቤተሰብ፡- አባቱ ካህን በራክዩ ትርጉም «እግዚአብሔር ይባርካል» ማለት ነው። አያቱ፡- ካህን አዶ «የተወለነው ጊዜ» ማለት ነው (ዘካ. 1÷1)። ቤተሰቦቹ ከዘሩባቤል ጋር በ536 ዓ.ዓ. ከባቢሎን ተመልለዋል (ኃህ 12÷4÷ 16)፤ ያኔ ዘካርያስ ገና ወጣት ነበረ። ትንቢት መናገር

የጀመረው በ520 ዓ.ዓ. ነበር፤ ይህም አገልግሎት የጀመረበት ጊዜ መሆኑ ነው።

የዘካርያስ ዘመን ታሪካዊ አቀማመጥ

586 ዓ.ዓ. - የኢየሩሳሌም መውደቅ (ሕዝቡ በምርኮ ተወሰደ)

539 ዓ.ዓ. - የቂርስ እዋጅ (እይሁዶች ወደእገራቸው እንዲመለሱ)

536 ዓ.ዓ. - የቤተመቅደሱ ሥራ ቆመ (ተጓጉለ)

ዘካርያስ 1-6 - 520 ዓ.ዓ. - የቤተ መቅደሱ ሥራ ተጀመረ

ዘካርያስ 7-8 - 518 ዓ.ዓ.

516 ዓ.ዓ. - የቤተመቅደሱ ሥራ ተፈጸመ

ዘካርያስ 9-14

3. አገልግሎቱ

በ520 ዓ.ዓ. አገልግሎት መጀመር ከሐጌ ጋር በመሆን ሕዝቡን የቤተ መቅደሱን ግንባታ ሥራ እንዲቀጥሉ አጽናንቶቻቸዋል (ዕዝ. 6፡14-15)። ዘካርያስ ካህንም ነቢይም ነበር። ሐጌና ዘካርያስ ከምርኩው እገር የተመለሱትን 50000 ሰዎች ያጽናኗቸው ነበር።

የአገልግሎቱ ዓላማዎች

1. መንፈሳዊ ተሃድሶ እንዲመጣ ሕዝቡን ማነሳሳት (1፡2-3)
2. ሕዝቡ የመቅደሱን ሥራ እንዲጨርሱ ማበረታታት (1፡16፤ 4፡9)
3. በመክራ የነበረውን ሕዝብ መምከር/ማጽናናት
4. ስለሚመጣው መሢሕ የተነገረውን ትንቢት በመለኩታዊ ጽሑፍ ማስፈር ነበር።

ከኢሳይያስ ቀጥሎ ስለክርስቶስ አብዝቶ የተናገረ ነቢይ ቢኖር፤ ዘካርያስ ነው።

ስለክርስቶስ የተነገረ ትንቢት	ፍጻሜው
ሉሌ (በሪያ) 3፡8	ማር 10፡45
ቅርንጫፍ 3፡8፤ 6፡12	ሉቃ. 1፡78
ገጉሥ ካህን 6፡13	ዕብ. 6፡20-7፡1
ትሑት ገጉሥ 9፡9-10	ማቴ. 21፡4-5፤ ዮሐ. 12፡14-16
መሸጡ 11፡12፤ 13	ዮሐ. 27፡9
እጆቹን ተወጋ 12፡10	ዮሐ. 19፡37
የሚያነጻ ምንጭ 13፡1	ራዕይ 1፡5
ሰብዓዊ፤ መለኮታዊ 13፡7፤ 6፡12	ዮሐ. 8፡40፤ 1፡1 ማቴ. 26፡31፤ ማር. 14፡27
የተመታ አረኛ 13፡9	ዮሐ. 10፡16፤ 11፡15፤ 21፡27
ዳግም ምጽአቱ 14፡9	

ለምዕራፎቹ የተሰጡ ማብራሪያዎች

ስምንት የማጽናት ራዕዮች (ምዕ. 1-6)

ይህ ክፍል ወደ ኢየሩሳሌም ከምርኩ እገር ስተመለሱት የሚሆን መልእክት ያቀርባል። ወደእገራቸው የተመለሱ ቢሆንም ሐዘን ውስጥ ስለነበሩ የሚያጽናና መልእክት ስላስፈለጋቸው ጌታ አጽናንቶቻቸዋል።

1. የመግቢያ ቃላት ለገሰሐ መጥራት፤ ይህም የመጀመሪያው መልእክት ነው (ዘካ. 1፡6)።
2. የመጀመሪያው ራዕይ (ፈረሶቹ) 1፡7-17) ይህ ደግሞ ሁለተኛው መልእክት ነው። ዋናው መልእክት «የቤተመቅደሱ ሥራ ተሠርቶ ይጠናቀቃል» የሚል ቢሆን፤ ሕዝቡ በገሰሐ ወደጌታ ተመልሶ ጌታም ከእነርሱ ጋር ሆኖ እንደሚያጽናናቸው መሰሉ ተስፋ ይሰጣል (ዘካ. 1፡1-17)። በቁ. 11 «የእግዚአብሔር መልእክ» የተባለው በምሥጢር በመልእክ መልክ የተገለጸው መሢሕ (ክርስቶስ) ነው።
3. ሁለተኛው ራዕይ፡- አራት ቀንዶችና አራት ጠራቢዎች (ዘካ. 1፡18-21)።

- አራት ቀንዶች፡- የእግዚአብሔር ሕዝብ ጠባቶች (ወቢሉን፤ ፋርስ፤ ግሪክና ሮም) ናቸው።
- አራት ጠራቢዎች፡- ቀንዶቹን የሚጥሉና ስለእግዚአብሔር ልጆች የሚዋጉ ጋይላት ናቸው (2ኛ ነገ. 5፡8-23)

4. ሦስተኛው ራዕይ ከተማይቱ (2÷1-13)

«ከተማይቱ ትገነባለች፤ ትታደሳለች» የሚል የተስፋ ቃል፤ ለዚያ ዘመንና ለወደፊት ጭምር ተነገረ።

5. አራተኛው ራዕይ፡- የካህኑ የኢያሱ መንጻት (3÷1-13)

6. አምስተኛው ራዕይ፡- መቅረዞቹ (4÷1-14)

• ሁለቱ ዛፎች - የኢያሱና የዘሩባቤል ምሳሌዎች ናቸው።

• የአግዚአብሔር ሥራ የሚሠራው በመንፈስ ቅዱስ ኃይል ነው። መከናወንን የሚያመጣው እርሱ ነው። ከወይራው ዘይት ይወጣል፤ ዘይቱ ለብርሃንነት ያገለግላል ዘይቱ የመንፈስ ቅዱስ ምሳሌ መሆኑ ነው (ቁ. 7-9)። የተጀመረው የቤተ መቅደሱ ግንባታ በመንፈስ ቅዱስ ርዳታ ይፈጸማል።

7. ስድስተኛው ራዕይ፡- የመጽሐፍ ጥቅልል ይህ የአግዚአብሔርን ሕግ በሚጥሱ ሰዎች ላይ የሚመጣውን ፍርድ የሚያመለክት ነው (5÷1-4)።

8. ስባተኛው ራዕይ፡- የኢፍ መስፈሪያ (መለኪያ) (5÷5-11) ጌታ የሕዝቡን በደል ያስወግዳል፤ ክፋት አያሸገፋቸውም።

9. ስምንተኛው ራዕይ፡- አራቱ ስረገሶች (6÷1-15)

- በዓለም ላይ የአግዚአብሔር ፍርድ እንደሚመጣ (ቁ. 1-8)
- በኢያሱ በኩል የክርስቶስ ሥዕል ይታያል (ቁ. 9-15)
የተግላጽ ራዕዮች (ምዕ. 7-8)

ሀ. የተግላጽ መልእክት፤ ስለጸም የቀረበ ጥያቄ (ምዕ. 7)

ለ. የተስፋ መልእክት፤ የኢየሩሳሌም ተስፋ (ምዕ. 8)

ከሁለት ዓመት በኋላ የንስሐ ጥሪ እንደገና ተደገመ (ምዕ. 7)፤ ኢየሩሳሌም ወደፊት ብሩህ ተስፋና ክብር ይጠብቃታል (ምዕ. 8÷ 1÷14፤ 16፤ 8÷14-23)። ይህ ሌሆን የሚችለው ከከፋ መንገዳቸው ወደጌታ ተመልስው ፈቃዱን ሲያደርጉ ነው። የሚጠበቅባቸው እምነትና ለእርሱ መታዘዝ ነው።

ሁለት የአግዚአብሔር ቃል ሽክሞች (ምዕ. 9-14)

ሀ. የመጀመሪያው ሽክም፡- በደማስቆና በሰርያ ላይ (9÷1-7)

ለ. ጌታ ስለሕዝቡ ይዋጋል፤ ንጉሣቸውንም ይልክላቸዋል (9÷8-10) ክርስቶስን ይልካል ማለት ነው።

ሐ. የጌታ ሕዝብ በመጨረሻ እንደከበሩ ድንጋዮች ይሆናሉ (ቁ. 11-16)

መ. እንዲጻልዩ የተነገረ ማበረታቻ (ምዕ. 10)

እግዚአብሔር ፀሎትን ለምቶ የሚመልስ ጌታ ነው።

መንጋው ከተበተነበት እንደገና ተመልሷል። ሕዝቡም መደገፍ ያለበት በጌታ ላይ ነው (ዘካ. 10÷1-2)። የሚያስፈልጋቸውን የሚሞላባቸው፤ የሚራራላቸውና የሚያበረታቸው እርሱ ነው። መጥፎ መሪዎችን አስወግዶ ታማኝ መሪዎችን ይሰጣቸዋል። የቀሩትንም ወደገዛ ምድራቸው ያመጣቸዋል (10÷10፤ ኢሊ. 11÷11-15)። ትዕቢተኞቹን የውጭ ጨዋታ መሪዎች አስወግዶ በጌታ መንገድ የሚሄዱትን ያበረታቸዋል (10÷11-11÷3)።

ሠ. አይሁድ መሢሐቸውን አለመቀበላቸው (ምዕ. 11)

እግዚአብሔር መንጋውን ያጠፋትን መጥፎ የፖለቲካ መሪዎች ይቀጣቸዋል (11÷3-17) ዘካርያስ ይህን የመልካሙን አረኛ ምሳሌያዊ ሚና በመጫወት በጌታ ሕዝብ መካከል አንድነት ለመጠበቅ ሞክሯል (ሕዝ. 37÷15-23)። ሕዝቡ ይህን መልካም ንጉሥ እምቢ ብለው መጥፎውን መሪ ተክተሉ (ዘካ. 11÷3-17)። መልካሙ አረኛ ሌላ ምንም ማድረግ አልቻለም፤ ከዚህ የተነሳ አንድነታቸው ጠፍቶአል (ዘካ. 11÷10-14)። ይህ እንግዲህ እግዚአብሔር የሚልክላቸውን ገዥ (ንጉሥ) እምቢ አንጻይሉ ለማስጠንቀቅ የተነገረ ነው። ወደ ወጉት (ወደ ክርስቶስ) በመመልከት ያለቅሱለታል (ቁ. 10-14)።

ሰ. የሕዝቡና የምድሪቱ መንጻት (ምዕ. 13)

- የክርስቶስ ትንበት፡- በእርሱ በኩል ከኃጢአት መንጻት ይቻላል፤ (ቁ. 1)
- ስለክርስቶስ ደቀመዛሙርቱ የተነገረ (ቁ. 7)።
- ስለታላቁ የመከራ ዘመንና ስለሃላዊ መሢሕ የተነገረ ትንቢት (ቁ. 8-9)

ሸ. የመጨረሻው ዘመን፤ ስለሺህ ዓመት መንገሥት መቋቋም የሚናገር ክፍል ነው (ምዕ. 14)።

አንዳንድ የሥነ መለኮት ምሑራን አመለካከት።

- የታላቁ መከራ ዘመን (ቁ. 1-2)

- ክርስቶስ ጳጳሮች ሲመጣ ጠላቶቹን ያስወግዳል (ቁ.3-8)
- የሺህ ዓመተ መንግሥት ሁኔታ (መግስጫ) (ቁ. 9-11፣ 16-20)
ይሁዳ ከዓለም መሪዎች ጠቡ ጭቆና ደርሶባት ነበር (ዘካ. 12÷1-6፣ 14÷1-3)፤
ነገር ግን እግዚአብሔር ሕዝቡን ሲያድን ይገለጣል (ዘካ. 14÷3-5፣ 12-15)።
በዓለም ላይ እሷን ሥርዓት ይመሠረታል (ዘካ. 14÷6-11 ፣ 15-21)።

ሦስቱ ዋና ገጸ ባሕርያት

- ትንቢቱ በእነዚህ ሦስት ሰዎች ላይ ያተኮራል፡-
- ዘካርያስ - የክርስቶስ ምላሴ የሆነ መልካም አረኛ (ዘካ. 11፣ ማቴ. 26÷15፣ ዘፋ. 21÷32)
- ታላቁ ሊቀነህን ኢየሱስ አርሱም የክርስቶስ ምላሴ ነው (6÷12፣ ኢሊ. 11÷1፣ ኤር. 23÷5፣ 33÷15)።
- ዘሩባቤል ከባቢሎን በ537 ዓ.ዓ. መጀመሪያ ከመጣው ቡድን ጋር የመጣ መሪ።
አርሱም የቤተመቅደሱን ግንባታ ይምሮ ፈጸመው (ሐጌ 2÷20-23)።

ዘሩባቤል፣ እግዚአብሔር ያስነሳው ገጥሥ ነበረ። በተጨማሪ ስለነዚህ ሦስት ሰዎች የተሰጡትን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ተመልከት (ዕዝ. 2÷1-2፣ 2÷1-9፣ 4÷1-3፣ ሐጌ. 2÷1-5፣ 20-23፣ ዘካ. 3÷1-10፣ 4÷6-10፣ 6÷9-15፣ 11÷7፣ ማቴ. 1÷12)።

ስነ መለኮታዊ መልእክቶች

እግዚአብሔር ወደእርሱ በንስሐ ከተመለሰን፣ በረከቱን ይዞ ወደእኛ ይመለሳል። እግዚአብሔር ሕዝቡን በሚደርስበት ነገር ሁሉ ጣልቃ በመግባት ያጽናናል፤ ለክብሩም ማቆም ይፈልጋል።

እግዚአብሔር ሥራውን ሲፈጽም ታማኝ አገልጋዮችን ያነሳና ይጠቀምባቸዋል። አገልጋዮቹም በታማኝነት ጋላፊነታቸውን ሲወጡ ይገባል። የጌታ ሥራ የሚሠራው በመንፈስ ቅዱስ ጋይል ነውና በእርሱ መላት ሆነን ማገልገል ይኖርብናል (ዘካ. 4÷6፣ ኤፌ. 5÷18)። እግዚአብሔር ምንጊዜም ቢሆን ለሕዝቡ ያሰው አላቡ መልካም ነው። በጸጋው ሽፍኖ ሰዓላማው ማቆም ይፈልጋል። ክርስቶስ ስለበጉቹ ሲል የተመታ አረኛ ነው (ምዕ. 13÷7-9)።

የትንቢተ ዘካርያስ ንጽፍ

የማጽናናት ራዕዮች ምዕ. 16	የተግላጽ ታላት ምዕ. 7-8	የእግዚአብሔር ቃል ሽክም ምዕ. 9-14
-----------------------	----------------------	-----------------------------

ማጠቃለያ

በየጊዜው አገልጋዮችን የሚሰጥ ጌታ በዘካርያስ በኩል ሕዝቡን ማጽናናቱን (ዘካ. 1-6) የተግላጽና የተስፋ መልእክት ሰጥቷል (ዘካ. 7-8)። የእግዚአብሔር ቃል ሽክሞች የእስራኤልን ጠላቶች እንደሚቀጣቸው፣ እስራኤል በንስሐ ወደጌታ ስትመለስ ከጌታ ዘንድ በረከት እንደሚጠብቃት ተናገረ (ዘካ. 9-14) ።

ትንቢተ ሚልክያስ

« የምታከብሩት ማንን ነው? » « ሰው እግዚአብሔርን ይሠርቃልን? »

ጸሐፊው - ሚልክያስ (1÷1)

ዘመን - 433 ዓ.ም. ነሐ. 13÷6

ርዕስ - በሥነ ምግባር የተበላሸውን ሕዝብ ንክሐ እንዲገቡ ማሳስብና ስለጌታ ፍርድ ቀን ማስታወቅ

ቁልፍ ጥቅሶች - ሚል. 3÷1 ፤ 3÷8

ቁልፍ ቃላት - (በየት? ትላላችሁ! የጌታ ቀን! መልእክተኛ! ይላል የሠራዊት ጌታ)

ዋና ዓላማዎች

የእስራኤልን ኃጢአትና ክህደት ማሳየት ስለሚመጣውም ፍርድ አስጠንቅቋል። ከመሢሐ መምጣት አስቀድሞ ሕዝቡን ለመጥራት ሌላ መልእክተኛ (መጥምቁ የሐንሰን) እንደሚልክ ተናግሯል። በጌታ ስም የተጠሩ ሕዝቡ ጌታን እንደሚገቡ እንዲወዱት፣ እንዲያመልኩት፣ እንዲፈሩትና እንዲያገለግሉት ማሳስብ።

አስተዋጽኦ

I. እግዚአብሔር ለእስራኤል ያለው ፍቅር (1÷1-5)

II. ወቀላ በካህናት ላይ (1÷6-2÷9)

III. ወቀላ በሕዝቡ ላይ (2÷10-16)

IV. ወደፊት ሊመጡ ያሉ ነገሮች (2÷17-3-5)

V. ሕዝቡ በብሔር ደረጃ በጌታ ፊት (3÷6-15)

ሀ. እግዚአብሔርን መስረቅ (3÷6-9)

ለ. ለበረከት ቁልፍ (3÷10-12)

ሐ. በጌታ ላይ በድፍረት መናገር (3÷13-15)

VI. እግዚአብሔርን የሚፈሩ ታማኞች ቅሬታዎች (3÷16-18)

VII. ታላቁና የሚያስፈራው የእግዚአብሔር ቀን (ምዕ. 4)

ጸሐፊው

1. የስሙ ትርጉም:- ሚልክያስ ማለት «መልዕክተኛ» ማለት ነው። ምናልባት ስለነቢዩ ቤተሰብም ሆነ ስለእርሱ በስፋት የምናውቀው ነገር የለም (1÷1)። ከምርኩ መልስ ከተነሱት ነቢያት አንዱ ሲሆን ምናልባት አገልግሎቱ ከ460-450 ዓ.ዓ. ወይም በነህምያ አማካይነት ተሃድሶ ከመደረጉ ከ5ኛው መቶ ዓ.ዓ. በፊት ሊሆን ይችላል። ብዙዎች እንደሚገምቱት በዕዝራና ነህምያ ዘመን በመንፈሳዊ ሕይወቱ የታደሰው ሕዝብ ከቆይታ ብዛት እየደከመ ሄደ። በዚህን ጊዜ ጌታ ሚልክያስን እንዳስነሳው ይታሰባል። እርሱም የብሉይ ኪዳን የመጨረሻው ነቢይ ሆኖ ወደ አዲስ ኪዳን የመሸጋገሪያ ድልድይ ነው።

2. ሚልክያስ ይህን መጽሐፍ ስምን ጻፈው?

ሕዝቡ በጠቅላላ በእምነቱ የቀዘቀዘና በማሕበራዊ ኑሮውም የተበላሸ በመሆኑ ወደ ንስሐ ለመጥራት የተጻፈ ነው። ይህ መጽሐፍ በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል ያለውን ቃል ኪዳን በግልጽ ይናገራል። ስለመጥምቁ የሐንሰና ስለጌታ ኢየሱስ የመጀመሪያው መምጣት ይናገራል (ምዕ. 3÷1-2)። በተጨማሪም ለእግዚአብሔር መታዘዝ የተትረፈረፈ በረከት እንደሚያመጣ ይናገራል (3÷10)።

የነቢዩ ሚልክያስ ታሪካዊ አቀማመጥ

586 ዓ.ዓ. - የኢየሩሳሌም መውደቅ (የሕዝቡ መማረክ)

539 ዓ.ዓ. - ቲርስ የምርኩወ ዘመን እንዲያበቃ እወጃ

536 ዓ.ዓ. - የቤተ መቅደሱ ሥራ ቆመ

516 ዓ.ዓ. - የቤተ መቅደሱ ሥራ ተጠናቀቀ

458 ዓ.ዓ. - በዕዝራ አማካይነት የተደረገ ተሃድሶ

445 ዓ.ዓ. - ነህምያ የቅጥሩን ሥራ ፈጸመ

428 ዓ.ዓ. - ነህምያ ለሁለተኛ ጊዜ ኢየሩሳሌምን ጉዘኝ

ሚልክያስ - 420 ዓ.ዓ.

የሚልክያስ መጽሐፍ ዋና መልእክቶች

በጥያቄ መልክ ተርጉሞ ተብራርቶልኋል። እነዚህ የሕዝቡንና የካህናትን ሁኔታ የሚገልጹ ናቸው።

1. እግዚአብሔር እንደሚወዳችሁ ታውቃላችሁ? (1÷1-5)
2. እግዚአብሔርን በእምልኮ ታከብሩታላችሁ? (1÷6-2፤9)
3. በምታቀርቡላቸው መስዋዕቶች ታከብሩታላችሁ? (1÷6-14)
4. በጋብቻ ሕይወታችሁ ጌታን ታከብሩታላችሁ? (2÷10-16)
5. በእግዚአብሔር ጽድቅ (ፍትህ) ታምናላችሁ? (2÷17-3፤6)
6. በእስራታችሁ እግዚአብሔርን ታከብሩታላችሁ? (3÷13-4፤3)
7. በእገልግሎታችሁ እግዚአብሔርን ታከብሩታላችሁ? (3÷13-4፤3)

እነዚህን ጥያቄዎች ካቀረቡላቸው በኋላ እግዚአብሔርን ለሚፈሩት ቅሬታዎች የመጨረሻ ምክር ይሰጣል (4÷4-6)።

ስነ መለኮታዊ መልእክት

የእግዚአብሔርን ጽኑ ፍቅር እናስታውስ። እርሱ ሁልጊዜም ይወደናል። እርሱ በዓለማችን ላይ ከሚፈራረቁት ሁኔታዎች የተነሳ ለእኛ ያለውን የፍቅር ባሕርይን እይለውጥም።

በሚልክያስ ዘመን አገልጋዮቹ የሆኑ (ካህናት) ጌታን እጅግ አሳዘኑት። በመሠረቱ ላይ የሚነቀፈውን ነገር በማቅረብ ለሙን አቃልለዋል። ከዚህ የተነሳ የተናቁና የተዋረዱ እደረጋቸው (ሚል. 1÷6-2÷9)። ጌታ ዛሬ በምንኖረው አገልጋዮች ያዘነብን ነገር ይኖር ይሆናል። እራሳችንን በመመርመር ወደእርሱ በንስሐ እንመለስ።

የክርስቲያን ጋብቻ መፋታትን ይቃወማል። ምክንያቱም ጌታ «መፋታትን አጠላለሁ» (ሚል. 2÷10-16÷16) ብሏል።

ለጌታ እገልግሎት መስጠት ያለበትን ለራስ ጥቅም ከንል አሥራት በኩራትን በየቤቶቻችን አናስቀር። ነገር ግን በታማኝነት እንስጥ። ይህን ብናደርግ ጌታ በረከቱን አትረፍርፎ ይሰጠናል (3÷7-12)። እግዚአብሔርን ማገልገል ትልቅ ዋጋ አለውና በፊቱ በድፍረት «እርሱን ማገልገል ከንቱ ነው» እንዳንል መጠንቀቅ ይኖርብናል

(3÷13-15)። ሁልጊዜም! በየትም ብንሆን እግዚአብሔርን በመውደድና በመፍራት የምንኖር! ከሆነ እርሱ ምሕረቱን ያበዛልናል (3÷16-18)። እግዚአብሔር በአሕዛብ ሁሉ ላይ ሊያመጣው የወሰነው የፍርድ ቀን እንዳለ በማስታወስ፤ ያልዳኑት ከዚህ ፍርድ መላን የሚችሉበትን የምሥራች ቃል እናስተላልፍ (ምዕ. 4)።

የሚልክያስ መጽሐፍ ንድፍ

እግዚአብሔር ለእስራኤል ያለው ፍቅር ምዕ. 1÷1-5	ወቀላ በካህናት ላይ ምዕ. 1÷6-2፤9	ወቀላ በሕዝቡ ላይ ምዕ. 2÷10-16
ወደፊት የሚሆኑ ነገሮች ምዕ. 2÷17-3÷5	ሕዝቡ በጌታ ፊት ምን እንደሚመስል ምዕ. 3÷6-15	እግዚአብሔርን የሚፈሩ ቅሬታዎች ምዕ. 3÷16-18
		ታላቁ የሚያስፈራው የእግዚአብሔር ቀን ምዕ. 4

ማጠቃለያ

በየዘመናቱ የእግዚአብሔር ሕዝብ! ጌታ እንደጠበቀው ዓይነት ሆኖ ያልተገኘበት ጊዜው ብዙ ነው። በጳጊዩ ሚልክያስ ዘመን የነበሩ ካህናትና ሌሎችም ሕዝብ በሥነ ምግባር የተበላሹ ነበሩ። ሚልክያስ ለዚህ መፍትሄው በንስሐ ወደጌታ መመለስ እንደሆነ ይናገራል። የእግዚአብሔር ለእኛ ያለው ፍቅር አይለወጥም። እርሱ በሚወቅሰን ነገር ሁሉ ትክክል ነውና እርሱን መስማት ፣ ሰምቶም መታዘዝ እስፈላጊ ነው። ራሳችንና ያለንን ሁሉ ለእርሱ መስጠት ይጠበቅብናል።

ትንቢተ ሚክያስ

«የፍርድና የተስፋ መልእክቶች»

ጸሐፊው፦ ሚክያስ (1+1)

ዘመን፦ ወደ ስምንተኛው መቶ ዓ.ዓ. እንደገቡት የሰጠው በ725 እና በ701 ዓ.ዓ. መሐከል እንደነበረ ይገመታል።

አርዕስት፦ ፍርድና መንግሥ

ቁልፍ ጥቅስ፦ 6+8፣ 7+18፣ 1+2፣ 6+2

ቁልፍ ቃላት፦ ያዕቆብ፣ ጽዮን፣ መሄድ፣ መስማት፣ ሕዝቦች፣ ቅሬታ፣ ጽድቅ።

ዋና ዓላማዎች

1. የኢየሩሳሌምን መሪዎች ስለበደላቸው መውቀስ፤
2. ሐሰተኞችን ነቢያትን ማጋሰጥ፤
3. የእግዚአብሔር ፍርድ እንደሚመጣ መናገር፤
4. ስለወደፊት የእግዚአብሔር ተስፋና በረከት መናገርና (ምዕ. 5-6)
5. ቢቃል ኪዳን መሠረት የተሰጡ ተስፋዎች እንደሚፈጸሙ አስረግጦ መግለጽናቸው (ምዕ. 7)።

አስተዋጽኦ

- I. በእስራኤልና ይሁዳ ስለሚመጣው ፍርድ የተነገረ ቃል (ምዕ. 1-3)
 - ሀ/ የእግዚአብሔር ክስ (ምዕ. 1)
 - ለ/ በሚክያስ ዘመን ሕዝቡ እንደተበላሸ (ምዕ. 2)
 - ሐ/ የመሪዎች መኮነን (ምዕ. 3)
- II. ስለእስራኤልና ይሁዳ የተነገረ ተስፋ (ምዕ. 4-5)
 - ሀ/ የሚመጣው መንግሥት (ምዕራፍ 4)
 - ለ/ የሚመጣው ንጉሥና የጌታ ሕዝብ የሚያገኘው ድል (ምዕ. 5)
- III. እግዚአብሔር እስራኤልን መክሰሱ፤ ፍርድ እንደሚያመጣባትም መናገሩ (ምዕ. 6) እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ያለው ክርክር።
- IV. ተግላጽና ተስፋ የቃል ኪዳን ተስፋዎች እንደሚፈጸሙ መናገሩ (ምዕ. 7)
 - ሀ/ የእስራኤል ሕዝብ የሞራል ውድቀት (ቁ. 1-7)
 - ለ/ ደህንነት ከእግዚአብሔር (ቁ. 8-13)

ሐ/ እግዚአብሔር ስለእስራኤል ያሳየው ርኅራኄ፤ የእግዚአብሔር መንግሥት እንደሚሸንፍ መነገሩ (ቁ.14-20)።

ሚክያስ የኖረው ኢሳይያስና ሆሴዕ በኖሩበት ዘመን ነው። የስሙ ትርጉም «እግዚአብሔርን የሚመስል ማን ነው?» ማለት ነው (ክምዕ. 7+18 ጋር አስተያይ)። ሚክያስ ቤቱ ሞሬጤትጌት እንደሆነ ተጠቅሷል (ምዕ. 1+1፣ 14)። ይህ ቦታ በደቡባዊው ይሁዳ ክፍል በፍልስጥኤም ይገኛል። ቦታው ለም ለንግድም አመቺ የሆነ ገጠር ነበር። በገጠር ተወልዶ በገጠር ያደገ እንደመሆኑ መጠን ስለ ኢየሩሳሌምና ስለሰማርያ ከተማ ነዋሪዎች ሁኔታ መናገሩ እግዚአብሔር አስቸሎት እንጂ ቀላል አልነበረም (ሚክ. 1+5፣ 6+9)። ሚክያስ ጥሪውን በሚገባ አውቆ በጌታ ጸንቶ የቀመ ታማኝ ነቢይ ነበር (ሚክ. 3+8፣ 7+7)። በመሆኑ በሰዎች አሳብ ከመመራት ይልቅ ከጌታ በተሰጠው አሳብ ብቻ ተመራ፤ ስሙንም አክበረ።

በሚክያስ ዘመን የነበረው የሕዝቡ ሁኔታ፤

ሚክያስ የኖረው ሕዝቡ በብዙ ነገር በከለረበት ዘመን ነው። ሁለቱ ኃያላን መንግሥታት ግብጽና አሦር ለታላቅነት ይዋጉ ነበር። የሚክያስ ሕዝብ ሲታይ ደህና ኑሮ የሚኖር ይመስላል (በተለይ በይሁዳው ንጉሥ በያዝያን ዘመን (በ739 ዓ.ዓ.)። ነገር ግን ሁሉ ነገር ደህና አልነበረም። ሀብታሞቹም ድሆችን በማታለል ሀብት አየጨመሩ ሂዱ፤ ምድሪቱም በሙስና ተበላሸች። ሕዝቡ የእግዚአብሔርን ሕግጋት ቸል በማለታቸው ጣቦታትን በየሥፍራው አስቀምጠው ያመልኩ ነበር። ይህን ሁሉ ጥፋት እየሠሩ እግዚአብሔር እንደሚጠበቃቸው ያስቡ ነበር። ጌታ ለአሦራውያን አሳልፎ በመስጠት ቀጣቸውና በ722 ዓ.ዓ. እስራኤል በእነርሱ እጅ ወደቀች። ይሁዳ ከዚህ ትምህርት ጸውስድ ነበረባት፤ ነገር ግን አሷም የእስራኤልን ፈለግ ተከተለች። ሚክያስ አገልግሎት ለይሁዳ ሕዝብ ቢሆንም እስራኤልንም እንዳገሰገሰ ይገመታል (1+1፣ 3+8)። በዘመኑ ስለነበረው የፖለቲካ ሁኔታ በ2ኛ ነገሥት 15+17-20+21፣ 2ኛ ዜና 26-30።

የመጽሐፉ እባይት ትምህርቶች

1. እግዚአብሔር ቅዱስ እምላክ መሆኑ በግልጽ ተቀምጧል።
 - ጭከና፤ ሙስና ቅጣትን የሚያስከትሉ ናቸው (ሚክ. 1+2-5፣ 5+10-15)።
2. እግዚአብሔር ሁሉን ታሪክንም ጭምር የሚቆጣጠር እምላክ ነው (ሚክ. 4+8-13፣ 7+8-10)።
3. እግዚአብሔር ስሕዝቡ የሚጠነቀቅ እምላክ ነው።

ሁልጊዜ ይወዳል፤ ቢቀጣም ተስፋን ይሰጣል፤ እርሱን ከፍጹም ልባቸው ለሚከተሉት ክቡር የሆነ አዲስ ሕይወት ይሰጣል (ሚክ. 2+12፣ 13፣ 6+3-5፣ 7+14፣ 15)።

4. እግዚአብሔር ለእስራኤል ሕዝብ ብቻ ሳይሆን ለመላው የዓለም ሕዝብ፤ ለእሕዛብ አገሮችም ጭምር ያሰባል (ሚክ. 4+1-4፤ 7+16፤ 17)።

5. እግዚአብሔር አዳኝ ይልካል። የሚልከው መሲህ ትሁት ሆኖ በቤተሰቡም ይወለዳል (ሚክ. 5+2-6)።

6. እግዚአብሔር ለወደፊት የሚሆን ተስፋ ሰጥቶልል (ሚክ. 4+1-5+15)

- ለኢየሩሴም (4+1-3፤ 8፤ 13)
- ለቅራታው (2+12፤ 4+6፤ 7፤ 10)
- ለአገሮች ሁሉ (4+2-4)

እግዚአብሔር መሐሪና ይቅር ባይ ነው (7+18-20)።

በዚህ መጽሐፍ የሕዝቡ ኃጢአት በጉልህ ተጠቅሞአል።

- ጣዖት አምልኮ (1+5-7)
- ቅናት የሌላውን መመኘት (2+2)
- የሌላውን ንብረት መቀማት (2+2)
- ዓመጽ ማካሄድ (2+2፤ 3+10፤ 6+12፤ 7+2 በደል ማድረስ)
- በሐሰተኞች ነቢያት መደገፍ (2+6፤ 11)
- የገዢዎች መስና (3+1-3)
- የነቢያት መስና (3+5-7)
- የካህናት መስና (3+11)
- ጉቦ መስጠትና መቀበል (3+9፤ 11፤ 7+3)
- ታማኝ አለመሆን (6+10-11)

በሚክያስ ስብከርስቶስ የተነገሩ ክፍሎች

1. የሚወለድበት ቦታ በስም ተጠቀስ (5+2) «ቤተሰቡም»
2. ክርስቶስ ገጥሞ እንደሚሆን ተነገረ (2+12፤ 13)
3. ክርስቶስ በምድር ሁሉ ላይ እንደሚገኝ ተነገረ (4+1፤ 7)።

ሚክያስ በሌሎች መጻሕፍት መጠቀሱ

1. በይሁዳ ሽማግሌዎች (ኢር. 26+18፤ ሚክ. 3+12)
2. በሰብሊስገል (ማቴ. 2+5፤ 6፤ ሚክ. 5+2)
3. በጌታ ኢየሱስ (ማቴ. 10+35፤ 36፤ ሚክ. 7+6)

ስነ መለኮታዊ መልእክት

1. ክልብ ሳይሆን ላይ ላይ የሆነ ሃይማኖት ዋጋቢ ነው (3+11፤ 6፤ 8)። ለሕዝብ የምጋረው ቃል ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር የሚስማማ መሆን ይኖርበታል (2+11፤ 3+5-8)። የእግዚአብሔር መልእክተኛ የተላከውን መልእክት በማድረስ ረገድ እንደሚከታት ታማኝ መሆን ይኖርበታል። ዙሪያው ቢሰላሽና ሰዎች መልእክቱን ለመስማት ባይፈልጉም እርሱ ለላከው ጌታ መታዘዝ ይኖርበታል (ሚክ. 7+7፤ 2+6፤ 3+8)።

የሚክያስ መጽሐፍ ገድፍ

በእስራኤልና በይሁዳ ላይ ለሰሚመጣ ፍርድ የተነገረ! ምዕ. 1-3	በእስራኤልና ይሁዳ የተነገረ ተስፋ ምዕ. 4-5	እግዚአብሔር እስራኤልን መክሰሱ! ፍርድ እንደሚያመጣበትም መናገሩ	ተግባርና ተስፋ ምሕረት ይቅርታ ምዕ. 7
--	-------------------------------------	--	---------------------------------

ማጠቃለያ

ነቢዩ ሚክያስ ለይሁዳና ለእስራኤል (ኢየሩሳሌምና ሰማርያ) የእግዚአብሔርን መልእክት አስተላለፈ። የመልዕክቱ ይዘት ፍርድና ተስፋ ነበር፤ ይህንንም በታማኝነት አስተላለፈ። ይህንን ሲያደርግ (በምዕራፍ 1-2 እስራኤልን) ስለኃጢአትዋ በመውቀስ ተናገረ። በምዕ. 3-5 ለሰሚመጣው መሲህ (ክርስቶስ) ያለውን መልዕክት ለመሪዎች አስተላለፈ። በምዕራፍ 6-7 እግዚአብሔር ከመረጠው ሕዝብ ጋር ያላለው ክርክር ተናግሯል። መጽሐፉ ስለኃጢአትና ፍርድ የሚናገር ቢሆንም በለእግዚአብሔር ተባፋና ምሕረት በማሳወቅ ይደመድማል።

የብሉይ ኪዳን አሰሳ ማጠቃለያ

ብሉይ ኪዳን በውስጡ 39 መጽሐፍትን የያዘ እያንዳንዱ መጽሐፍ በተለያዩ ሁኔታ ውስጥ የተጻፈ ቢሆንም ሁሉም በእንደነት አንድ መልዕክት አላቸው። ይኸውም እግዚአብሔር ዓለምን ለማዳን ያለውን ዕቅድ መግለጽ ነው። እግዚአብሔር ዓለምን ለማዳን ያለውን ዕቅድ ያከናወነው በልጁ በኢየሱስ ክርስቶስ አማካይነት ነው።

«ኪዳን» የሚለው ቃል የሚያመለክተው «ቃል ኪዳን» ወይም «ስምምነት» የሚለውን ሃሳብ ለማመልከት ነው። ስለዚህ ብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር ሰውን ለማዳን ክርስቶስ ስመምጣቱ በፊት ያደረገውን ቃልኪዳን ወይም ስምምነት የሚናገር መጽሐፍ ነው። እዲስ ኪዳን ደግሞ በክርስቶስ አማካይነት በጸጋው እግዚአብሔር ዓለሙን ለማዳን ያለውን ዕቅድ የሚገልጽ መጽሐፍ ነው። በብሉይ ኪዳን ውስጥ የሕግ ቃል ኪዳን

እናገኛለን። በእዲስ ኪዳን ደግሞ የፀጋ ቃል ኪዳን፤ ይህም በክርስቶስ እማካይነት የመጣ መሆኑን እናነባለን።

እንዲሁ (ብሉይ ኪዳን) ወደሰላው (እዲስ ኪዳን) የሚመራ (ገላ. 3+17-25) ሲሆን በብሉይ ኪዳን የተነገሩት ትንቢቶች ሁሉ ፍጻሜያቸውንና ትክክለኛ ትርጉም ያገኙት በክርስቶስ ኢየሱስ መምጣት ነው። ስለዚህም ጌታ ኢየሱስ በሉቃስ ወንጌል 24+44 ላይ ሲናገር «ከእናንተ ጋር ላለሁ በሙሴ ሕግና በነቢያት በመዝሙራትም ስለእኔ የተጻፈው ሁሉ ይፈጸም ዘንድ ይገባል» አላቸው። ይህ ማለት በብሉይ ኪዳን (በሕግ በነቢያትና፤ በመዝሙራት) ውስጥ የተጠቀሱት ነገሮች ሁሉ ፍጻሜ ያገኙት በክርስቶስ ኢየሱስ ነው።

ለሰመሴሁ የመጀመሪያው ምጽእት በብሉይ ኪዳን ከ300 በላይ ትንቢቶች ፍጻሜ ያገኙት በክርስቶስ ኢየሱስ ነው። ከእነርሱም ጥቂቶቹ ከዚህ በታች ተዘርዝረዋል።

1. በኢሳይያስ 11+1 ላይ የተለጠው ትንቢት መሲህ ከእሴይ ግንድ ከዳዊት ሐረግ የሚመጣ መሆኑን ሲሆን (1ኛ ሳሙ. 16+19) ፍጻሜውን ያገኘው በሉቃስ 1+31-33 በተገለጸው መሠረት ነው።
2. በሚልክያስ 5+2 ላይ የተለጠው ትንቢት መሲህ በቤተልሄም ከተማ እንደሚወለድ የሚገልጽ ሲሆን ፍጻሜውን ያገኘው በማቴዎስ ወንጌል 2+1 መሠረት ነው።

በኢሳይያስ 7+14 የተጻፈው ትንቢት መሲህ ከድንግል መወለዱን የሚያመለክት ሲሆን፤ የተፈጸመውም ከድንግል ማርያም በመወለዱ ነው (ማቴ. 1+18-25)። በኢሳይያስ 40+3 የተነገረ ትንቢት የክርስቶስ መምጣት በማንና እንዴት እንደሚታወቅ ሲሆን በመጥመቁ የሐንስ እስቀድሞ መምጣትና ስለክርስቶስ እርሱ በተናገራቸው ነገሮች መሠረት ፍጻሜ እግኝቷል (ማቴ. 3+1-3)። በኢሳይያስ 53+4-6 ላይ የተለጠው ትንቢት ክርስቶስ የበደለ ሥርየት ሆኖ መከራ እንደሚያይ የሚናገር ሲሆን በክርስቶስ ሞት ፍጻሜውን እግኝ (1ኛ ጴጥ. 2+24-25)።

በዘካርያስ 9+9 ላይ የተነገረው ትንቢት ክርስቶስ በእህያ ውርንጫ ላይ ተቀምጦ ንጉሥነቱን ለመግለጽ ወደ ኢየሩሳሌም እንደሚገባ ሲሆን በማቴ. 21+1-5 ባለው ክፍል በተጠቀሰው መሠረት ፍጻሜ እግኝቷል።

በመዝሙር 69+21 የተነገረው ትንቢት ለመብሉ ሐሞት ለጥማቱ ሆምጣጤ እንደሚያጠጡት የሚያመለክት ሲሆን በማቴ. 27+34 እና 48 መሠረት ተፈጽሟል። በመዝ. 34+20 ላይ የተነገረው ትንቢት በሞቱ ጊዜ ከእግንቱ እንድም የማይለበር

መሆኑን ሲያመለክት፤ በዮሐንስ ወንጌል 19+33 እና 36 መሠረት በኢየሱስ ሞት ጊዜ እግንቱ ላይለበር በመሞቱ ተፈጽሟል። በመዝሙር 22+18 የተነገረው ትንቢት ለሦኞች የክርስቶስን ልብስ እንደሚከፋፈሉ የሚያመለክት ሲሆን፤ በማቴ. 27+35 ክርስቶስን ከሰቀሉ በኋላ ልብሱን በመከፋፈላቸው ፍጻሜውን እግኝቷል።

በመዝ. 16+9 እና 10 ቁጥሮች ላይ የተነገረው ትንቢት የክርስቶስ አካል በመቃብር ውስጥ እንዲበሰብስ የማይታወቅ መሆኑን ስለሚያመለክት ኢየሱስ ክርስቶስ በእስደናቂ ሁኔታ በሦስተኛው ቀን ከሞት በመነሳቱ የተፈጸመ ትንቢት ነው። ሉቃ. 24+1-47፤ በሐዋርያት ሥራ 2+31 - 32 እና በ1ኛ ቆሮ. 15+4-8 ባሉት ክፍሎች የትንቢቱ መፈጸም እውነተኝነት ተረጋግጧል።

እስካሁን ባለው ሃሳብ ውስጥ ብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር ዓለምን በልጁ በክርስቶስ አማካይነት የሚያድን መሆኑን የሚናገር መጽሐፍ በመሆኑ በእዲስ ኪዳን ደግሞ ይህ የተነገረው ትንቢት ሙሉ በሙሉ ፍጻሜ እግኝቷል።

ለአብርሃም፤ በዘፍጥረት 12+1-3 መሠረት ተስፋ በተገባለት ጊዜ «ዓለም ሁሉ በዘርህ ይባረካሉ» የተባለው ትንቢት የተፈጸመው ክርስቶስ ከመጣ በኋላ የዓለም ሕዝብ በክርስቶስ በማመን በሚያገኘው ደህንነት ምክንያት ነው። እዳምና ሄዋን ቢጋጢአት በወደቁ ጊዜ በዘፍጥረት 3+15 የተገባላቸው የተስፋ ቃል «ከሴቲቱ ዘር» የሚወለድ የእባብን (የዲያቢሎስን) ራስ እንደሚቀጠቅጥ የተነገረ ትንቢት ሲሆን ክርስቶስ ኢየሱስ በመስቀል ላይ የዓለምን ኃጢአት ሁሉ ተሸክሞ በሞተ ጊዜ ከሞትም በድል ተነስቶ በስይጣን እሥራት የነበሩትን ነፃ በመውጣት የእባቡን ጭንቅላት ቀጠቀጠ። የዲያቢሎስንና የሞትን ሥልጣን ሻረው። እኛም የዚሁ ድል ፍሬዎች ነን።

ብሉይ ኪዳን የክበረ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ኢየሱስ ክርስቶስ ተናግሯል (ማቴ. 5+18፤ ዮሐ. 10+35)። ሰይጣን በምድረበዳ ፈተና ባቀረበለት ጊዜ «ተጽፏል» እያለ የመለከው ክብሉይ ኪዳን እየጠቀሰ እንደነበር ግልጽ ነው (ማቴ. 4+1-11)። ከሞት ከተነሳም በኋላ ስለብሉይ ኪዳን የነበረው አመለካከት የክበረ ስለነበር ለሐማሁስ መንገዶች በሙሴ ሕግና በነቢያት በመዝሙራትም ስለእርሱ የተነገረው ቃል ይፈጸም ዘንድ ግድ ነው እያለ ብሉይ ኪዳንን ይጠቅሳላቸው ነበር።

በመጨረሻም ብሉይ ኪዳን ሕያው የእግዚአብሔር ቃል ስለዓለም እዳኝ ክርስቶስ ኢየሱስ የሚገልጽ እና ዛሬም በእማኞች ሕይወት ውስጥ ለውጥ የሚያመጣ ቃል በመሆኑ በእኩብሮት እናንብብና እንታዘዝ። ከዚህም የተነሳ በረከቱ ለእኛ፤ ምስክርነቱ ለዓለም ሕዝብ እና ክብሩ ለእግዚአብሔር ይሆናል። አሜን!

Bibliography/ዋቢ መጻሕፍት

Dillard, Raymond B. and Longman III, Tremper. An Introduction To The Old Testament. Leicester: Apollos, 1995.

Fleming, Don. Bridge Bible Commentary. Brisbane: Bridgeway Publications, 1994.

Greve, Fred J. Old Testament Survey. Irving, Texas, ICI University Press, 1975.

Schultz, Samuel J. Broadening Your Biblical Horizons. Wheaton, Illinois: Evangelical Training Association, 1968.

Schultz, Samuel J. The Old Testament Speaks. San Francisco: Harper & Row, 1980 and 1990.

ክብር ከደን ስብሐ
የክርስቲ መመሪያ

የብሉይ ኪዳን
የጥናት መመሪያ
ማውጫ

ምዕራፍ	አጠቃላይ መግቢያ	ገጽ
I	ፔንታቴክ.....	i
	ዘፍረት	1
	ዘጸአት	
	ዘሌዋውያን	
	ዘጉልቱ	
	ዘዳግም	
II	የታሪክ መጻሕፍት.....	16
	ኢያሱ	
	መሳፍንት	
	ሩት	
	1ኛ እና 2ኛ ሳሙኤል	
	1ኛ እና 2ኛ ነገሥት	
	1ኛ እና 2ኛ ዜና	
	ዕዝራ	
	ነህምያ	
	እስቴር	
III	የቅኔ መጻሕፍት.....	52
	ኢዮብ	
	ዳዊት	
	ምሳሌ	
	መክብብ	
	መጋልቤ ዘሰሉምን	

IV	ታላላቅ ነቢያት.....	60
	ኢሳያስ	
	ኤርምያስ	
	ወደቃው ኤርምያስ	
	ሕዝቅኤል	
	ካንኤል	
V	ደቂቀ ነቢያት.....	72
	ሆሴዕ	
	እምጽ	
	ሜክሲያ	
	ኢዩሌል	
	አብድዩ	
	ትንቢተ ዮናስ	
	ናሆም	
	ዕንባቆም	
	ሶፎንያስ	
	ሐጌ	
	ዘካርያስ	
	ሚልክያስ	

የብሉይ ኪዳን አሰላ

የጥናት መመሪያ

አጠቃላይ መግቢያ

የጥናት መመሪያው ዓላማ

በርቀት የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤት በሚሰጠው ሥልጠና ከተጨማሪ ጽሑፎች ጋር እንደአስተማሪ ሆኖ በመተካት የመማር ማስተማሩን ሂደት እንዲመራ ተዘጋጅቶ የቀረበ ጽሑፍ ነው።

የኮርሱ መግቢያና መግለጫ

ይህ ኮርስ በነመሰከታዊ እውነት የሆነውን የእግዚአብሔርን የደህንነት ታሪክ ከሕዝብ እስራኤል ጋር ባለው ግንኙነትና ከተሰያዩ ስነ ጽሑፋዊ ዕይታዎቹ አኳያ ያቀርባል። ብሉይ የአዲስ ኪዳን መሠረት እንደመሆኑ መጻሕፍቱን ማጥናታችን ለክርስቲያናዊ እምነታችን ጠቅላላ ግንዛቤን ያስጨብጠናል። የጸሐፊዎቹን ማንነት፣ ታሪኩ የተፈጸመበት መልክዓ ምድራዊ ገጽታ፣ ዘመን፣ በጊዜው የነበረውን ጽንጽና ባሕል እንዲሁም ሌሎች ተጨማሪ መረጃዎችን ያቀርባል። የተማሪውን የእውቀት አድማስ በማስፋትና የአተረጓጎም መመሪያ በመስጠት ሰተሻለ ክርስቲያናዊ መረዳትና ኑሮ ያዘጋጃል።

የኮርሱ ዓላማዎች

ተማሪው ይህን ኮርስ ሲያጠናቅቅ፡-

- የብሉይ ኪዳንን ታሪካዊ ዓራ ያውቃል፤
- የእግዚአብሔርን የደህንነት ታሪክ ይረዳል፤
- የስነ ጽሑፍ ዓይነቶችን በማወቅ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን በትክክል ይተረጎማል፤
- የእግዚአብሔርን መልካምነት ማሳትም የተስፋ ታሉን በዘመናት ሁሉ እንደጠበቀ ስለሚገነዘብ ይህን እውነት ከሕይወቱ ጋር በማዋሃድ ሰተሻለ እገልግሎት ይበጋጃል።

ቁልፍ ቃላት

እንደ ትምህርቱ ዓይነትና የመጽሐፉ አጠቃቀም እንዳንድ ቁልፍ ቃላት ማብራሪያ ይሰጥባቸዋል።

የጥናት ጊዜ

የክርሱ ጠቅላላ የትምህርት ጊዜ 8 ሳምንታት ይሆናል። ተማሪውም የትምህርቱን ጊዜ በዕቅድና በፕሮግራም እንዲጠቀም ይበረታታል።

የትምህርቱ ቅንጅትና የጥናት ቅደም ተከተል

እያንዳንዱ ትምህርት የሚያካትትበት፡-

1. የትምህርቱ ርዕስ
2. የትምህርቱ መግቢያ
3. የትምህርቱ አስተዋጽኦ
4. የትምህርቱ ዓላማዎች
5. የምንባብ ክፍሎች
6. ቁልፍ ቃላት
7. የጥናት ጥያቄዎች
8. መመዘኛ ፈተና
9. የጥያቄዎች መልሶች
10. የቃላት ፍቺ

የፈተና ውጤት አሰጣጥ

- 90-100 - A
60-89 - B
70-79 - C
60-69 - D
<60 - F
ያላሟላ - I

የጥናት ጥያቄዎች፣ የመመዘኛ፣ አጋማሽና አጠቃላይ ፈተና ዓላማ - ለማስተማርና ለመመዘን ነው።

በዚህ ትምህርት የብሉይ ኪዳንን በመረዳት በመተርጉም እውነቱን በኖርና ለሌሎች ይህን ህይወት በማካፈል እንዲባረኩ ጸሎታችን ነው።

የመማሪያ መጻሕፍት

- የብሉይ ኪዳን እስላ 1994 ዓ.ም. የመጀመሪያ እትም (የመጽሐፉ የመጀመሪያ ክፍል)
- የብሉይ ኪዳን የጥናት መምሪያና ማብራሪያ 1ኛ መጽሐፍ ክፍል 1
- የብሉይ ኪዳን የጥናት መምሪያና ማብራሪያ 1ኛ መጽሐፍ ክፍል 2
- የብሉይ ኪዳን የጥናት መምሪያና ማብራሪያ 1ኛ መጽሐፍ ክፍል 3
/ት.መ.ማ/ በቲም ፌሎስ፣ ትርጉም ጌቱ ግዛው
- ከመጽሐፍ ቅዱስህ የብሉይ ኪዳን ክፍልን ቅጥሶችን በ1954 ዓ.ም. ትርጉም እንብብ።

I. ፔንታቱክ

የሕግ መጻሕፍት (የሙሴ መጻሕፍት)

ትምህርት 1 - ዘፍጥረት

መግቢያ

በዘፍጥረት እግዚአብሔር የሰማይና የምድር በውስጥም ያሉ ነገሮች ሁሉ ጀማሪ መሆኑን ለውጥም በእምላሉ ፈጥሮ የሰጠውን ድርሻና ኃላፊነት፤ እንዴት ለው እግዚአብሔር መታዘዝ አቅቶት እንደወደቀ እናያለን። እግዚአብሔር ለሰው ልጆች ያዘጋጀውን ደህንነት በተለያዩ ሁኔታ ሕዝቡን በምህረቱ ሊያስብ ለሌሎች ቀጣይ መጻሕፍትም ሁሉ መሠረት የሆነ ትምህርት ከዘፍጥረት መጽሐፍ እንማራለን።

የትምህርቱ ዓላማዎች

ተማሪው ይህን ክፍል ለጠናቅቅ፡-

- የፍጥረትን አመጣጥ ቅደም ተከተል ይገነዘባል፤
- የሰው ልጆች ውድቀት ጀማሪ የእስመታዘዝ ውጤት ጥፋትና ሞት መሆኑን ያያል፤
- ዘፍጥረት የሌሎች መጻሕፍቶች መሠረት መሆኑን እንደሚገባ ለመረዳት ይችላል።

አስተዋጽኦ

- መግቢያ
- ጸሐፊ
- የተጻፈበት ጊዜና ቦታ
- የመጽሐፉ ዓላማዎች
- በዘፍጥረት ሰባቱ ታላላቅ ለዎችና መልእክቶቻቸው
- በዘፍጥረት ቁልፍ ቦታዎች
- የትውልድ ሐረግ
- ዋና አሳቦች
- የመጽሐፉ አስተዋጽኦ

የምንባብ ክፍሎች

- ከብሉይ ኪዳን እስሳ 1ጽ 2-13 እንብብ
- የብሉይ ኪዳን ትመማ 1ኛ መጽሐፍ ክፍል 1፤ ከ1ጽ 77-173
- ከመጽሐፍ ቅዱስ የእሪት ዘፍጥረት መጽሐፍ እንብብ።

የጥያቄዎች መልሶች

1. እገልግሎቱ፣ በማለው ነጥብ ሥር የተሰጡ እራት ዓለማዎችንና የመሳሰሉትን
2. ነቢዩ ኢሳይያስና ዘካርያስ
3. ዘካርያስ ምዕራፍ 14
4. ሀ. በእምነት የጸደቀ ሆኖ ሰጌታ የተሰጠ
ሀ. በመንፈስ ቅዱስ ጋይል ተደግፎ የሚሠራ

ትምህርት 23.3

1. ስለመጥምቁ ዮሐንስ መምጣት ይናገራል።
2. ፍቅሩን በመካድ
 - ሰጌታ በሚቀርብ መሥዋዕት
 - በጌታ ፊት በድፍረት በመናገር
 - አሥራትንና በኩራትን ባለመስጠት (በመስረቅ)
 - «እግዚአብሔርን ማገልገል ከንቱ ነው» በማለት ወዘተ.
3. በዓለም መጨረሻ በጌታ ኢየሱስ በኩል በዓለም ላይ ሲመጣ ያለውን ታላቁን የዓርር፣ ቀን (ጊዜ)።

ዘፍጥረት

መግቢያ

ዘፍጥረት ከእምስቱ የሕግ መጻሕፍት የመጀመሪያው ሲሆን የሰሙም ትርጓሜ በዕብራይስጥ በኩር፣ ቀዳሚ ወይም የመጀመሪያ የሚል ነው። የእግዚአብሔር ፈጣሪነትና እግዚአብሔር አልፋና አሜጋ ለሰሆን ጅማራ እንደሌለው ሌሎች ነገሮች ግን ጅማራ እያቸውን በእርሱ እንዳገኙ ይተርካል። የሁሉን ነገር ማለትም የሀያዋንን የፍጥረትን፣ የሀዋን፣ ሕይወት ያለውን፣ የጋብቻን (የቤተሰብን) የትውልዶችን፣ የጋጢአትን፣ የመርገምን ጅማራ ይዘግባል። እግዚአብሔር ሰውን ከውድቀት ለመቤዝገት ያደረገውን የደህንነትን ታሪክ የሚተርክልን መጽሐፍ ነው። የግሪኩን ትርጉም ስንመለከት ጄነሲስ (Geneseos) ከሚለው ቃል የመጣ ሲሆን በሰብዓ ሊቃውንት ትርጓሜ ከእብራይስጡ ቃል የትውልድን/የፍጥረትን ጅማራ የሚያሳይ ወይም ትውልድ (Toledot) ልደት ከሚለው የተወሰደ ነው። ቁልፍ ጥቅሱም «እግዚአብሔር እምላክ ለማይገና ምድርን ባደረገ ቀን በተፈጠሩ ጊዜ የሰማይና የምድር ልደት ይህ ነው» የሚለው ነው (ዘፍጥ. 2+4)። ከዚህ ቃል እንደምንረዳው የዘፍጥረት መጽሐፍ የትውልድ ዝርዝር የያዘ መሆኑን እንመለከታለን (ዘፍጥ. 2+4፣ 5+1፣ 6+9፣ 10+1፣ 11+27፣ 25+19፣ 36+1፣ 37+2)። ስለዚህም ከመጽሐፉ ይዘት እንደምናየው የሁለቱም የዕብራይስጡና የግሪኩ ትርጉም ለመጽሐፉ ርዕስ ተስማሚ መሆኑን ነው።

ጸሐፊ

በዘፍጥረት መጽሐፍ ውስጥ የሙሴን ስም ስለማናገኝና በዘዳግም 34 ስለሙሴ ሞት ስለሚናገር የፎንታቱክ ጸሐፊ ሙሴ እይደለም የሚሉ ክርክሮች ተነስተዋል። የመጽሐፍ ቅዱስ መረጃዎችን ሰናይ፣ ከታሪክና በዱሮ ዘመን ከነበሩ ዕብራውያን ክርስቲያኖች ዝንባሌ ስንረዳ ጸሐፊው ሙሴ እንደሆነና በመንፈስ ቅዱስ ተመርቶ እንደጻፈው አንረዳለን። ሙሴ እንደሚለው ከሚቀርቡት መረጃዎች አንዳንዶቹ የሚከተሉት ናቸው።

ሀ/ የዘፍጥረት መጽሐፍ ታሪክ ሙሴ ከመወለዱ ሦስት መቶ ዓመታት ያህል ተደም ብሎ እንደተከናወነ ግልጽ ነው። ሆኖም ሙሴ ይህን መረጃ በቀጥታ ከእግዚአብሔር ተገልጦለት ወይም በዚያን ዘመን በግብጽና በፍልስጤም ይገኙ ከነበሩት የዕሑፍ መረጃዎች እንደጻፈው ይገመታል (አሞ. 3+7)። ሙሴ የጽሕፈትን ሥራ ይሠራ ነበር እናነባለን (ዘጸአ. 34+27፣ ዘተላ. 17+2፣ ዘዳግ. 6+9፣ 24+1፣ 3 ኢያ. 8+32)።

የጥናት ጥያቄዎች

1. የዘጸአት መጽሐፍና ሌሎችም የአራት መጻሕፍት በአይሁዶች ዘንድ ለምን የሙሴ መጻሕፍት በመባል ይታወቃሉ?
2. የሙሴ ዕድሜ በተለያዩ ሁኔታዎች ውስጥ ማለፉን፣ ለጌታም የሚጠቅም ታማኝ ባሪያ መሆኑን ስትመለከት እግዚአብሔር ስለሰወች ሕይወትና ስለሚያልፋበት ነገር ስለሚኖረው ዓላማ ምን ትማራለህ?
3. እግዚአብሔር በግብጽ መቅለፍት ያወረደው ለምንድን ነው?
4. በዘጸአት 17 የእግዚአብሔር ሕዝቦች ሲያገራመርሙ በተለያዩ ችግር ሲወድቁ፣ ሙሴ እጁን አንስቶ ሲፀልይ ሲያሸንፋ አናነባለን? ይህ ስለማገራመድምና ስለፀሎት ውጤት ምን ያስተምረናል?
5. በዘጸአት 21-23 ስለተለያዩ ጉዳዮች የተሰጡ ሕጎችና ሥርዓቶች ስለእግዚአብሔር ምን ያሳዩናል?
6. የመገናኛው ድንኳን ለአዲስ ኪዳን አማኞች ምን ትርጉም አንደሚሰጥና ምን እንደሚያስተምረን ጻፍ::
7. ካህናት ከየትኛው ነገድና ቤተሰብ መሆን አለባቸው?

የመመዘኛ ፈተና

1. አስራኤላውያን ያለካህን ሊያመልኩና ወደ እግዚአብሔር ሊቀርቡ እይችሉም ነበር:: በአዲስ ኪዳን በማን በኩል ወደ እግዚአብሔር እንቀርባለን? የሚያቀርቡን ካህናት ያሰፈልጉናል?
2. በመገናኛው ድንኳን የነበረ መጋረጃ ምን ያሳየናል? ማር. 15+37፣ 38፣ ዕብ. 10+19-20 ያለውን ክፍል እንደተቀደደና ምን አንደሚያሳየን? እንዴት በአዲስ ኪዳን ወደ ጌታ መቅረብ እንደምንችል አብራራ::

ትምህርት 3 - ዘሊዋውያን

መግቢያ

አራት ዘሊዋውያን የእግዚአብሔር ሕዝብ በቅድስና መመላለስ ስለሚገባው እግዚአብሔር ሥርዓትንና ሕግን እንደሰጠና አገልጋዮቹም ይሆኑ ዘንድ ከአስራኤል ነገዶች የሆኑት የሊዊ ዘር ሊያገለግሉ እንደተመረጡ ሳይረከቡ መኖር እንደሚገባቸው ያስተምረናል::

የትምህርቱ ዓላማዎች

ተማሪው ይህን ክፍል ሊያጠናቅቅ::

- እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠውን መተዳረሪያ ደንብና ሕግ ያውቃል::
- እግዚአብሔር ቅዱስ አንደሆነ ካህናቱም ተቀድሰው መቅረብ እንደነበረባቸው ይረዳል::
- የተለያዩ መስዋዳቶችና ዓላማቸውን በመረዳት እግዚአብሔር ለሕዝቡ በዓላትን እንዲያከብሩ ለምን እንደፈቀደ ያውቃል::

አስተዋጽኦ

እሕፊው

ቁልፍ ጥቅስ

የመጽሐፉ ዓላማ

የተጻፈበት ዘመን

የመስዋዕት ዓይነቶች

ማጠቃለያ

የምንባብ ክፍሎች

- የብሉይ ኪዳን አሰላጣኝ 24 እስከ 28
- የብሉይ ኪዳን ትመማ ክፍል 2 ከገጽ 1 እስከ 28
- የዘሊዋውያንን መጽሐፍ በማንበብ ለአዲስ ኪዳን ያለውን አስተዋጽኦ በማገናዘብ ተረዳ::

የጥናት ጥያቄዎች

1. የዘሊዋውያን መጽሐፍ ቁልፍ ቃል ምንድነው? ጥቅስ ስጥ።
2. የዘሊዋውያን መጽሐፍን ስታጠና በእያንዳንዱ ምዕራፍ ሕጎችን ታያለህ እነዚህን በ27ቱም መጻሕፍት የምታገኛቸውን ሕጎች በየምዕራፉ አስቀምጣቸው።
3. ስንት ዓይነት መስዋዕቶች አሉ? በስንት ይከፈላሉ? ዘርዝር።
4. በአዲስ ኪዳን የምናቀርበው መስዋዕት ምን ዓይነት መስዋዕት ነው?
5. የአብራሃውያን ታላላቅ በዓላት ዋና ዓላማው ምንድን ነው?

የመመዘኛ ፈተና

1. እግዚአብሔር ሕግን የሰጠበት ዋና ምክንያቶች ምንድን ናቸው?
2. የሙሴ ሕግ ኃጢአተኝነታችንን እንድናውቅ ሲረዱን አዲስ ኪዳን ደግሞ አዳኙን እንድናገኝ ያሳዩናል፤ እንዲያሰላው ሙሉ እንደማይሆን ብሉይ ኪዳንና አዲስ ኪዳን ሁለቱም አስፈላጊ መሆናቸውን ከዚህ አባባል እንዴት ትረዳለህ? ግለጽ።

ትምህርት 4 - ዘሁልቁ

መግቢያ

የአብራሃልን ሕዝብ ቅጠራ ሁለት ጊዜ እንደተደረገ (ከግብጽ ሲሰቁና ወደ ተስፋይቱ ምድር ለመግባት ሲዘጋጁ) የሚያሳየን መጽሐፍ ነው። በተጨማሪም ከግብጽ የወጣው ሕዝብ እግዚአብሔርን ባለማመን፣ ባለመታዘዝና፣ በማጥረምረም በምድረበዳ መቅረቱንና፣ እግዚአብሔር የተስፋ ቃሉን ለመፈጸም ታማኝ ስለሆነ የታመኑትን ሁለትና (ኢያሱና ካሌብ) ከ20 ዓመት በታች ያሉትን ይዞ ወደተስፋይቱ ምድር ዳርቻ ስለመድረሱ ታሪክ የሚያብራራ መጽሐፍ ነው።

የትምህርቱ ዓላማዎች

ተማሪው ይህን ክፍል ሲያጠናቅቅ፡-

- የእግዚአብሔርን የተለያዩ ባሕርያት ለምሳሌ ታጋሽነቱን፣ ቅድስናውን ለሕዝቡ ቀናተኛ መሆኑን ፀሎትን የሚሰማ መሆኑን፣ ቃልኪዳን ጠባቂነቱን (ታማኝነቱንና) በዓመጽ ላይ መፍረዱን መረዳት ይችላል።
- በእምነት የመራመድን ውጤትና ያለማመንን ጠንቅ በማወቅ በረከትን ለመውረስ መታዘዝ እንደሚያስፈልግ ይገነዘባል።
- እግዚአብሔር የሥርዓት አምላክ መሆኑን ይረዳል።

አስተዋጽኦ

የመጽሐፉ ዓላማ
እሳፊው
የበታው አቀማመጥ
ቁልፍ ጥቅስ
የመጽሐፉ አስተዋጽኦ
ዋና ትምህርቶች

የምንባብ ክፍሎች

- የብሉይ ኪዳን አስሳ 7ጽ 29 እስከ 32
- የብሉይ ኪዳን ትመማ ክፍል 2 ከ7ጽ 29 እስከ 61
- የዘሁልቁን መጽሐፍ ሙሉውን በማስተዋል አንብብ።

የጥናት ጥያቄዎች

1. ሀ. የዚህ መጽሐፍ ርዕስ ዘሁልቁ የተባለበት ምክንያት ምንድነው?
ለ. ታሪኩስ የሚነግረን ስለምንድን ነው?
2. የዘሁልቁ መጽሐፍ ዋና መልእክት ምንድን ነው?
3. ኢያሱና ካሌብ ከሌሎች የሚለዩት በምንድን ነው?
4. እግዚአብሔር እርንና ማርያም በሙሴ ላይ ሲያጉረመርሙ የተቆጣበትን ምክንያት ስታይ መሪዎችን ስለማክበርና ቅናትን ከሕይወትህ ስለማስወገድ ምን ያስተምርሃል? (ዘጉል. 12+1-16)

የመመዘኛ ፈተና

1. ዘጉልቁ 22+4-5 እንብባህ የሞአብ ንጉሥ ነቢዩ በሰዓምን ምን እንዲያደርግለት እንደፈለገ ግለጽ።
2. ዘዘጉልቁ 22 (የበሰዓም ታሪክና) በእጠቃላይ ከዘሁልቁ መጽሐፍ ታሪክ እንደምንረዳው እግዚአብሔርን ከመታዘዝ ይልቅ በራስ (በሌሎች) መደገፍን የተለያዩ ጥቅሞች በመፈለግ ለመክበር መመኘትን ስይጣን እንዴት መጠቀሚያ እንደሚያደረግ ከበረከትም እንደሚያጉድል ያገኘኸውን መረዳት ግለጽ።

ትምህርት 5 - ዘዳገም

መግቢያ

የዘዳገም መጽሐፍ እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን ከግብጽ ምድር ሲያወጣቸው የሰጣቸውን ሕግ የማያውቀው ለዲሱ ትውልድ በተስፋይቱ ምድር መግቢያ ላይ ሆኖ ከሙሴ ሕጉን ሲቀበልና ወደተስፋይቱ ምድርም ሲገባ መፈጸም የሚገባቸውን ሥርዓትና ደንብ ለመረዳት የሚያስችል መጽሐፍ ነው።

የትምህርቱ ዓላማዎች

ተማሪው ይህን ክፍል ሲያጠናቅቅ፡-

- ሙሴ በዘመኑ መጨረሻ ሲመራው ለቆየው ለእግዚአብሔር ሕዝብ የሰጠውን ንግግር ይረዳል፤
- ሕጉ ለአዲስ ኪዳን ለማዋቅ ያለውን አስተዋጽኦ ያስተውላል፤
- እግዚአብሔር ሁልጊዜ በቃልኪዳኑ የፀና ታማኝ አምላክ መሆኑን ይረዳል፤
- የእግዚአብሔር ሕዝብ በጌታ ጋይል ያገኙትን ታላላቅ ድሎች በማወቅ እምነቱ እንዲጉሰበት ያስችለዋል።

አስተዋጽኦ

- ርዕሱ
- ዓላማው
- ጸሐፊውና የተጻፈበት ዘመን
- የመልክእምድር አተማመጡ
- ቁልፍ ጥቅስ
- ዋና ገጸ ባሕርያት
- ቁልፍ ቃላቶች

የምንባብ ክፍሎች

- የብሉይ ኪዳን አበላ ገጽ 33 እስከ 36
- የብሉይ ኪዳን ትመማ ክፍል 2 ከገጽ 62 እስከ ገጽ 88
- ከመጽሐፍ ቅዱስህ የዘዳገምን መጽሐፍ በሙሉ በማስተዋልና ከሕይወትህ ጋር በማዛመድ አንበብው።

የጥናት ጥያቄዎች

1. ዘዳግም ማለት ምን ማለት ነው? ለምን ተጻፈ?
2. ሰይጣን ለሚያዘጋጀው ሰብዙ ጥያቄዎች መልስ እንዴት እንደምናገኝ ከኢየሱስ ሕይወትና ከዘዳግም መጽሐፍ ምን እንረዳለን?
3. ሙሴ ሕጉን እንዲያስታውሱ የሚነግራቸውና (ዘጸ. 8+3) ያለቃሉ መኖር እንደማይችሉ መናገሩ ምን ያስገነዝበናል?
4. ሙሴ ጠንካራ መሪ ነው የምንለው ለምንድነው?

የመመዘኛ ፈተና

ሙሴ በዘዳግም 27-30 ከሕይወትና ከሞት እንዲመርጡ ለእስራል ሕዝብ ምርጫን ያስተምሩባቸዋል። ይህ መልእክት ለእዲስ ኪዳን አማኞች የሚያስተላልፈው ትምህርት ምንድነው? ጌታ በልባቸው የጻፈውን መልእክት በመታዘዝ ዕለት በዕለት መኖር በሕይወት ለመኖር እንደሚረዳ በማንጸጸር ተመሳሳይነቱንና ልዩነቱን አብራራ (ከ1ኛ ዮሐ. 5+12፣ ዮሐ. 1+12፣ 3+36፣ 5+22፣ 10+10፣ 14+6፣ 23፣ 24)።

የጥያቄዎች መልስ /ምዕራፍ 1/

ትምህርት 1 - ዘፍጥረት

1. የግሪክ ቃል ሲሆን ትርጓሜውም እምስቱ ጥቅል መጻሕፍት ማለት ነው።
ዘፍጥረት፣ ዘጸአት፣ ዘኁልቱ፣ ዘሌዋውያንና ዘዳግም ናቸው።
3. ዘፍጥረት 3+15
4. እብርሃም ከጣለት አምላኪ ሕዝብ ውጣ እኔ ወደማሳይህ ሂድ ሲባል የሚሄድበትን ሳያውቅ በእምነት ታዘዘ፣ ዘፍጥ. 15+6 «እመነ ጽድቅም ሆኖ ተቆጠረለት»።
5. እስቀድሞ እዳምና ሄዋን በእግዚአብሔር ላይ እመጹ ይህም አስጨናቂ ውጤቶችን አስከተለ። የጥፋት ተጽዕኖ በሔዋን፣ በእባቡ በእዳምና ላይና በፍጥረት ላይ ከዚያም እየተስፋፋና እያደገ በመሄዱ ከልጃቸው ቃየል ጀምሮ እመጽ እየጨመሩ በዘፍጥረት ታሪክ ውስጥ ተደጋጋሚ እመጽና ጥፋት እስከዛሬ ድረስ ማደጉን እናያለን።

ትምህርት 2 - ዘፀአት

1. ሙሉ ስለጻፉት

ሙሉ ዋናው የመጽሐፉ ገጽ ባህርይ ስለሆነ

- እግዚአብሔር ሕዝቡን አስቀድሞ በፀቅድ እንደሚመራ «በሆድ ሳልሠራህ አውቄሃለሁ ከማህፀንም ሳትወጣ ቀድሼሃለሁ» ኤር. 1+5 ተብሎ እንደተጻፈ ጌታ በሕዝቡ ላይ የከበረ ዓላማ አለው። (የግል መልስ)
- የሕግ መጻሕፍ ይባላሉ። የተሰጡትም ስዎች ጠቃሚ የሆነውን የእግዚአብሔርን ሕግ አውቀው እንዲኖሩበትና ጌታን እንዲያከብሩ እርስ በርሳቸውም በሰላም እንዲኖሩ ነው።
- ማጉረምረም ጌታን እንደሚያሳዝንና ተጨማሪ ችግር እንደሚያስከትል መፀለይና ጌታ የሚለውን ማድረግ ግን ለችግር መፍትሄና ድልን የሚያገኙናጽፍ ነው።
- እግዚአብሔር ስለእያንዳንዱ የሕይወታችን ጉዳይ እንደሚገደውና፤ ደስተኞችና ሥርዓት ያለን እንድንሆን፤ ከሌሎች ጋርም ባለን ሕብረት ጤናማ ግንኙነት እንዲኖረን ይፈልጋል።
- እግዚአብሔር ለሙሉ በመካከላቸው ሰማደር ይህን የማደሪያ ድንኳን እንዲሰራለት ትዕዛዝ ሰጠው። በአዲስ ኪዳን ግን ሕዝቡ የእግዚአብሔር ቤተመቅደስ ስለሆነ በልጆቹ ውስጥ ማደሪያ አድርጓል (1ኛ ቀሮ. 6+19)።
- ከሌዊ ነገድ ከእርን ቤተሰብ መሆን ነበረባቸው። ሌዊ ከ12ቱ የያዕቆብ ነገዶች አንዱ ነው።

ትምህርት 3 - ዘሌዋውያን

- ቅድስና ነው። ዘሌዋ. 19+2 «እኔ እግዚአብሔር ለምላካችሁ ቅዱስ ነኝና እናንተ ቅዱሳን ሁኑ» (ዘሌዋ. 11+44-45)
- ከምዕራፍ 1-7 ስለመስዋእት ሕጎች
ከምዕራፍ 8-10 ስለካሕናት
ከምዕራፍ 11-15 ስለአለመንዳት
ከምዕራፍ 16-17 የተለያዩ ሕጎች

3. አምስት ዓይነት መስዋእቶች አሉ። ፀሀለት ዋና ዋና ክፍሎች ይከፈላሉ።

1. የሚቃጠል መስዋእት	በፈቃደኝነት (በውዴታ) መስዋእቶች
2. የአህል ቁርባን መስዋእት	ለምሥጋናና አምልኮ የሚቀርቡ።
3. የደህንነት (የሰላም) መስዋእት	
4. የጋጢአት መስዋእት	የግዴታ መስዋዕቶች ለጋጢአትና
5. የበደል መስዋእት	በደል ምህረት ለመግኘት የሚቀርቡ።

- ከርስቶስ ለጋጢአታችን ይቅርታ ሞቱልናል፤ እንዴና ለዘለዓለም ጋጢአታችንን ያስወገደውን ጌታ ይዘን ወደእብ እንቀርባለን እንጂ ሌላ መስዋእት አያስፈልገንም። (ዕብ. 9+9-12፤ 1ኛ ቀሮ. 5+7)። ይህ ህብል ራሳችንን ህያው መስዋእት አድርገን እንድናቀርብ (ሮሜ 12+1-2፤ 1ኛ ዴፕ. 2+5) ለሌሎች ማካፈልን መልካም መስራትንና፤ የምስጋና መስዋእትን ልናቀርብ እንደሚገባን፤ ለጌታ የተሰጠን እንድንሆን የጌታን ሥራ ለመስራት፤ ሕብረትን ለማድረግ የጌታ ቃል ይመክረናል።

ትምህርት 4 - ዘሁልቁ

1. የአስራኤል ሕዝብ ቆጠራ ሁለት ጊዜ ለለተካሄደበት ነው።

ሀ. በሲና (ዘተ.ል. 1+46 - 603.550)

ለ. በከነዓን ዳር ሆነው። ዘተ. 26+51 - 601:730

2. የዘተ.ልቁ መልእክቶች እነዚህና የመላለሱት ናቸው

- እግዚአብሔር የሰርዓት አምላክ እንደሆነና ነገሮች በሥርዓት እንዲሄዱ መፈለጉን ለሕዝቡ መመሪያ ሰርዓት ሰጣቸው (1ኛ ቆሮ. 14+33፤ 40)

- ማጉረምረም ከሕዝቡ ሕይወት እንዲወገድ መፈለጉ (ዘተ.ል. 11+1-6፤ 12+1-2)

- ዓለምን መውደድ ከእግዚአብሔር ጋር ጠብ መሆኑ (1ኛ ዮሐ. 2+15)

- እለመታዘዝ እግዚአብሔር ካለበልን በረከት ማጉደሉን በጠላት ፊት ተሸናፊ እንደሚያደርግ (ዘተ.ል. 14+40-42)

- እለማመን ውድቀትን እንደሚሰከትል (ዘተ.ል. 13+27-28)

- እግዚአብሔር ኃጢአትን መቅጣቱን 40 ዓመት ተቅበዘበዙ በምድረበዳ አለቁ (1ኛ ቆሮ. 10+1-6)።

3. ከችግሮቹ በላይ ጌታን ማየት የቻሉ እምነት ያላቸው መሆናቸው (ዘተ.ል. 13+31)።

4. በዘሁልቁ 12+2 ማርያምና አሮን እግዚአብሔር በሙሴ በመጠቀሙ ደስተኞች አልነበሩም ለራሳቸው የእርሱን ሥፍራ መመኘታቸውን ያሳያል። ቅናት የእግዚአብሔር ሥራ እንዳይሠራ እንቅፋት የሚያመጣ ክፉ ኃጢአት ነው። በእግዚአብሔር ሰዎች ላይ ማጉረምረምና፤ ሃሜት፤ የጌታን ሥራ ማዘግየት ጌታን ያስቆጣዋል። (ዘሁል. 12+8-10)

ሙሴ ወደ እግዚአብሔር ሲከሰ አናየውም ነገር ግን እግዚአብሔር ቀጣለት። በዚህም በፍቅርና በትህትና እግዚአብሔር ማርያምን እንዲምራት ወደ እግዚአብሔር መጮሁን ከመሪ ሕይወት ፍቅር ትህትናና ወደ እግዚአብሔር ልመና ማድረግ ራዕይን መቀበል እንደሚያስፈልግ እንማራለን (ዘተ.ል. 12+3፤ 8፤ 13)

ትምህርት 5 - ዘዳግም

1. «ሁለተኛ ሕግ» ወይም «ዳግማዊ ሕግ» ማለት ነው።

አዲሱ ትውልድ የእግዚአብሔርን ታላቅነት እንዲያውቅ ተፃምራቱንና ምሪቱን ሕጉንና ደንቡን እንዲረዳ፤ ውሉታውን እንዳይረሳ ለማስተላለፍ ተጻፈ።

2. የእግዚአብሔር ቃል በሙላት ሲኖርብን ድልን የሚሰጠን እንደሆነ ከዘዳግም መጽሐፍ ጌታ ኢየሱስም ለሰይጣን በመጥቀስ ጠላትን እንዳሸነፈ እንመለከታለን። (ዘዳግ. 8+3፤ 6፤ 16፤ 6+13፤ 10-20፤ ማቴ. 4+1-11፤ ሉቃ. 4+1-13።)

3. የተለያዩ ፈተናዎችን ለመቋቋምና ዓለምን ለማሸነፍ የጌታን ቃል በመማር መዘጋጀት እንደሚሰፈልግና ቃሉን ከተመገብን እንደምንጠነክር ለማሳየት ነው።

4. ሀ. እግዚአብሔርን የሚታዘዝ ትሁት ሰው ነበር (ዘተ.ል. 14+26፤ 27፤ 24+12፤ 15)።

ለ. የሚተካውን መሪ ማሰልጠን በጊዜ ሲጀምር በፍጻሜውም ፀልዮ ኃላፊነትን ሲሰጥ እንመለከታለን (ዘጸአ. 17+9፤ 24+13፤ 34+9)።